

OPINNÄYTETYÖ
MARI-MIA PALOSAARI 2011

**KAKSI ERITYISKYSYMYSTÄ MATKATOI-
MISTON KIRJANPIDOSSA – CASE: MAT-
KATOIMISTO X**

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences
LUC

LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMA

KAKSI ERITYISKYSYMYSTÄ MATKATOIMISTON KIR- JANPIDOSSA – CASE: MATKATOIMISTO X

Mari-Mia Palosaari

2011

Toimeksiantaja Tilitoimisto

Ohjaaja Pirjo Lammi

Hyväksytty _____ 2011 _____

Tekijä	Mari-Mia Palosaari	Vuosi	2011
Toimeksiantaja	Tilitoimisto		
Työn nimi	Kaksi erityiskysymystä matkatoimiston kirjanpidossa – Case: Matkatoimisto X		
Sivu- ja liitemäärä	46 + 3		

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, onko tilitoimistossa hoidettavan Matkatoimisto X:n kirjanpidossa matkatoimistopalvelumyyntiin liittyvät marginaaliverolliset ostot ja myynnit sekä niiden ennakkomaksut kirjattu lainsäädännön edellyttämällä tavalla oikein. Jotta voidaan tutkia kirjanpidon oikeellisuus, on työssä ensin selvitettävä, kuinka marginaalivero ja saadut ennakkomaksut tulisi kirjanpidossa käsitellä. Tutkimuksen pohjalta työssä esitetään kehitysehdotuksia Matkatoimisto X:n kirjanpidon toteutukseen. Työ on rajattu koskemaan matkatoimiston kirjanpidon erityiskysymyksistä marginaaliverollista matkatoimistopalvelumyyntiä ja saatuja ennakkomaksuja. Kuitenkin myös välitysmyyntiä käsitellään työssä siinä määrin, että sen ja matkatoimistopalvelumyyntin välinen ero selkenisi.

Työssä sovelletaan laadullista toimintatutkimusta, jota täydentävät teemahaastattelut. Toimintatutkimus toteutettiin tekemällä Matkatoimisto X:n kirjanpitoa opinnäytetyössä toimeksiantajana olevassa tilitoimistossa. Haastattelut koostuvat kahdesta tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelusta, jotka tehtiin tilitoimistossa paikanpäällä. Aineisto muodostuu kuvauksesta Matkatoimisto X:n kirjanpidon tämänhetkisestä käytännöstä. Työn teoriatausta koostuu ajantasaisesta lainsäädännöstä, viranomaisten määräyksistä ja ohjeista sekä aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Tutkimusongelmiin pyritään vastaamaan vertaamalla Matkatoimisto X:n kirjanpidon tämänhetkistä käytäntöä työn teoriataustaan.

Tutkimuksessa selvisi, että tällä hetkellä Matkatoimisto X:n kirjanpidossa marginaaliverolliset ostot ja myynnit kirjataan nettokirjaustapaa käyttäen. Teoriataustaan perustuen ne tulisi kuitenkin kirjata bruttokirjaustavalla. Myös ostojen ja myyntien kirjaamiseen käytettyjen tilien nimet olivat harhaanjohtavia. Saatujen ennakkomaksujen osalta selvisi, että marginaaliverollisen myyntien ennakkomaksuista on mahdollista tilittää arvonlisäveroa silloin kun saatu ennakkomaksu kertyy. Työssä laadittiin kehitysehdotukset marginaaliveron käsittelystä Matkatoimisto X:n kirjanpidossa.

Avainsanat: matkatoimistopalvelumyynti, marginaalivero, saadut ennakkomaksut, kirjanpito

---

		Year	2011
Author	Mari-Mia Palosaari		
Commissioned by	Accounting company		
Subject of thesis	Two Special Questions in Travel Agency's Bookkeeping – Case: Travel Agency X		
Number of pages	46 + 3		

The two special questions that are studied in this thesis are marginal tax and advances received in a travel agency's bookkeeping. The main purpose of this thesis is to study if the Travel Agency X's marginal taxable sales and purchases and also the advances received are entered in the right way in the bookkeeping. The bookkeeping is made in an accounting company which is the commissioner of this thesis. The second research problem in this thesis is to study how the marginal taxes and advances received should be handled in the bookkeeping.

The research methods that are used in this thesis are qualitative including also interviews. The research was made by working in the accounting company and doing the Travel Agency's bookkeeping there. Two interviews of the accounting company's managing director complement the research. The research material consists of description of how the Travel Agency X's bookkeeping is handled in practice. Theoretical background to this thesis consists of laws, authorities' regulations and literature. The research problems are answered by comparing the research material to the theoretical background and by making suggestions of how to develop the Travel Agency X's bookkeeping so that it meets the laws and regulations.

The study showed that the marginal taxable sales and purchases are entered by a net value method in the Travel Agency X's bookkeeping at the moment. On the basis of the theoretical background these entries should be made by a gross value method. Also the accounts that were used to enter the marginal taxable sales and purchases were misleading. Of the advances received the study showed that the value added taxes should be paid when the advances are received but in the case of marginal taxes it is impossible to do that.

Key words: sales in travel agency, marginal tax, advances received, bookkeeping

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRAKTI

KUVIOLUETTELO

LYHENNELUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUSONGELMAT JA –MENETELMÄT.....	3
2.1 TILITOIMISTO JA MATKATOIMISTO X	3
2.2 TUTKIMUSONGELMAT	5
2.3 LAADULLINEN TUTKIMUS	5
2.4 TOIMINTATUTKIMUS.....	6
2.5 HAASTATELU TIEDONKERUUMUOTONA	8
3 MATKATOIMISTON KIRJANPIDON KAKSI ERITYISKYSYMYSTÄ.....	10
3.1. MATKATOIMISTOPALVELUMYYNNIN MARGINAALIVEROTUS	10
3.1.1 Matkanjärjestäjä ja matkanvälittäjä	10
3.1.2 Valmismatka	11
3.1.3 Matkatoimistopalvelu	12
3.1.4 Marginaaliverotus.....	14
3.1.5 Marginaaliveron laskenta	16
3.1.6 Marginaalivero kirjanpidossa.....	18
3.2 MUU MYYNTI JA ARVONLISÄVEROTUS.....	20
3.2.1 Välitysmyynti.....	20
3.2.2 Itse tuotettujen palveluiden myynti	22
3.3 MATKATOIMISTON SAAMAT ENNAKKOMAKSUT	23
3.3.1 Ennakkomaksujen syntyminen matkatoimistoalalla.....	23
3.3.2 Saadut ennakkomaksut kirjanpidossa.....	23
3.3.3 Saatujen ennakkomaksujen arvonlisäverotus.....	25
3.3.4 Matkanjärjestäjän saamat ennakkomaksut	27
3.4 MATKATOIMISTON LIIKEVAIHTO	27
4 MATKATOIMISTO X:N KIRJANPITO.....	30
4.1 KÄYTÖSSÄ OLEVA TILIKARTTA JA KESKEISIMMÄT TILIT	30
4.2 MARGINAALIVEROLLISTEN OSTOJEN KIRJAAMINEN TOIMINTATUTKIMUSTA TEHTÄESSÄ	30
4.3 MARGINAALIVEROLLISTEN MYYNTIEN KIRJAAMINEN TOIMINTATUTKIMUSTA TEHTÄESSÄ	31
4.4 SAATUJEN ENNAKKOMAKSUJEN TULOUTTAMINEN TOIMINTATUTKIMUSTA TEHTÄESSÄ	34
5 KEHITYSEHDOTUKSET MATKATOIMISTO X:N KIRJAPITOON	36
5.1 MARGINAALIVEROLLISTEN OSTOJEN KIRJAAMINEN	36
5.2 MARGINAALIVEROLLISTEN MYYNTIEN KIRJAAMINEN	37
5.3 SAATUJEN ENNAKKOMAKSUJEN KIRJAAMINEN	38
5.4 MARGINAALIVERON KIRJAAMINEN	39
6 YHTEENVETO	41
LÄHTEET	43
LIITTEET	46

KUVIOLUETTELO

KUVIO 1. VALMISMATKA.....	12
KUVIO 2. MATKATOIMISTON MYYNIN ARVONLISÄVEROMENETTELY (KS. LÄÄKKÖ 2010, 4)	13
KUVIO 3. ESIMERKKI MARGINAALIVERON LASKENNASTA	17
KUVIO 4. VÄLITYSTAPAHTUMA	21
KUVIO 5. VÄLITYSTAPAHTUMA TILIRISTIKOLLA	22
KUVIO 6. SAATUJEN ENNAKKOMAKSUIJEN KIRJAAMINEN	24
KUVIO 7. SAATUJEN ENNAKKOMAKSUIJEN ARVONLISÄVEROKÄSITTELY	26
KUVIO 8. MATKANJÄRJESTÄJÄN LIIKEVAIHDON LASKENTA	28
KUVIO 9. VÄLITTÄJÄN LIIKEVAIHDON LASKENTA	28
KUVIO 10. MARGINAALIVEROLLISTEN OSTOJEN KIRJAAMINEN MATKATOIMISTO X:N KIRJANPIDOSSA.....	31
KUVIO 11. YKSITTÄISTEN MATKATOIMISTOPALVELUMYYNTIEN KIRJAAMINEN MATKATOIMISTO X:N KIRJANPIDOSSA	32
KUVIO 12. LOMAPAKETTIEN KÄSITTELY MATKATOIMISTO X:N KIRJANPIDOSSA	33
KUVIO 13. LOMAPAKETIN TULOUTTAMINEN MATKATOIMISTO X:N KIRJANPIDOSSA	34
KUVIO 14. MARGINAALIVEROLLISTEN OSTOJEN KIRJAAMISEHDOTUS	36
KUVIO 15. YKSITTÄISTEN MATKATOIMISTOPALVELUMYYNTIEN KIRJAAMISEHDOTUS.....	38
KUVIO 16. LOMAPAKETTIEN TULOUTTAMISEHDOTUS	39
KUVIO 17. MARGINAALIVERON KIRJAAMISEHDOTUS.....	40

LYHENNELUETTELO

ALV	Arvonlisävero
ASP	Application Service Providing, sovellusvuokraus
AVA	Arvonlisäveroasetus 1994/50
AVL	Arvonlisäverolaki 1993/1501
EU	Euroopan Unioni
KILA	Kirjanpitolautakunta
KLT	Kirjanpidon ja laskentatoimen tutkinto
KPA	Kirjanpitoasetus 1339/1997
KPL	Kirjanpitolaki 1997/1336
VML	Valmismatkalaki 1079/1994
VMLL	Laki valmismatkaliikkeistä 939/2008
YVE	Yleiset valmismatkaehdot 2009

1 JOHDANTO

Matkatoimistojen matkatoimistopalvelumyynnin arvonlisäverokohtelu on totutusta yleisestä arvonlisäverokäsittelystä poikkeava. Matkatoimistopalvelumyyntiin sovelletaan marginaaliverotusta, joka tarkoittaa sitä, että myynnistä tilitettävä arvonlisävero lasketaan myynnin voittomarginaalista. Arvonlisäveron sisältämä voittomarginaali saadaan kun myydyn matkatoimistopalvelun myyntihinnasta vähennetään sen ostohinta. Marginaaliverotusmenettelyn soveltamisala on monelta osin epäselvä ja sitä on pidetty käytännön tasolla monimutkaisena (Hämäläinen 2008, 12).

Marginaaliverotus perustuu Euroopan Unionin (EU) säätämään direktiiviin, jota kutsutaan arvonlisäverodirektiiviksi. Suomen lainsäädännössä matkatoimistopalvelumyynnin marginaaliverotuksesta säädetään arvonlisäverolaissa (AVL). Matkatoimistopalvelumyynnin marginaaliverotus on yksi matkatoimistojen kirjanpidossa esiintyvä erityiskysymys. Toinen erityiskysymys, joka tässä opinnäytetyössä esiintyy, liittyy saatuihin ennakkomaksuihin, joita matkatoimistojen kirjanpidossa joudutaan usein käsittelemään.

Matkatoimiston kirjanpito, ja erityisesti matkatoimistopalvelumyynnin marginaaliverotus, on aiheena ajankohtainen, koska marginaaliveron laskemista koskeva lainsäädäntö on muuttunut Suomessa elokuussa 2010. Vuonna 2011 Suomi ja seitsemän muuta Euroopan Unionin jäsenvaltiota on Euroopan komission toimesta haastettu EU-tuomioistuimeen matkatoimistojen arvonlisäverotuksesta. Suomi ja muut haastetut valtiot eivät ole komission mukaan panneet asianmukaisesti täytäntöön vuodelta 1977 peräisin olevan arvonlisäverodirektiivin erityissäännöksiä, jotka koskevat matkatoimistojen arvonlisäverotusta. (Tilisanomat 2011.)

Matkatoimistoalalla palvelujen kirjo on erittäin laaja ja myyntitavat vaihtelevat. Myytävät palvelut ulottuvat yksittäisistä erillispalveluista, kuten ohjelma- ja majoituspalveluista, niistä muodostuviin kokonaisuuksiin, eli matkapaketteihin, ja muihin palveluyhdistelmiin. Myyjä voi myydä joko itse tuottamia pal-

veluita tai hankkia osan tai kaikki myymistään palveluista toisilta elinkeinonharjoittajilta. Yksi ja sama myyjä voi siis toimia joidenkin myymiensä palveluiden osalta omissa nimissään toimivana itsenäisenä myyjänä, ja joidenkin palveluiden osalta taas toisen nimissä toimivana välittäjänä. Sekä asiakkaat, että alalla toimivat elinkeinoharjoittajat kokevat arvonlisäverotuksen vaikeaselkoiseksi ja sekavaksi, sillä myynnin verokannat vaihtelevat sekä myyntitavan, että myytävän palvelun luonnehdinnan perusteella. (Hämäläinen 2008, 12.)

Opinnäytetyöni keskittyy työn toimeksiantajana olevassa tilitoimistossa hoidettavan Matkatoimisto X:n kirjanpidon kahteen erityiskysymykseen, marginaaliverotukseen ja saatuihin ennakkomaksuihin. Työ on kirjoitettu lukijalle, jolla on ymmärrystä kirjanpidon perusperiaatteista. Opinnäytetyön toisessa luvussa esitellään toimeksiantaja ja Matkatoimisto X sekä tutkimusongelmat ja tutkimusmenetelminä kvalitatiivinen toimintatutkimus sekä haastattelu. Kolmas luku sisältää opinnäytetyön teoriaosion, jossa käsitellään matkatoimiston kirjanpidon erityiskysymyksiä kirjanpitoa säätelevän lainsäädännön, viranomaisten määräysten ja ohjeistusten sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden pohjalta. Neljännessä luvussa käydään läpi Matkatoimisto X:n kirjanpidon toteutus tutkimushetkellä kesällä 2011 erityiskysymysten osalta. Aineisto on kerätty toimintatutkimuksen sekä tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelujen avulla. Opinnäytetyön viidennessä luvussa esitellään teoriataustan pohjalta tehdyt kehitysehdotukset Matkatoimisto X:n kirjanpidon muuttamisesta ja toteuttamisesta lainsäädännön mukaan. Muutoin työ palvelee kirjanpitäjää antaen kirjanpidolle teoriapohjan. Kuudes luku koostuu yhteenvedosta.

2 TUTKIMUSONGELMAT JA –MENETELMÄT

2.1 Tilitoimisto ja Matkatoimisto X

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Lapissa sijaitseva tilitoimisto. Tilitoimisto on osakeyhtiömuotoinen ja perustettu vuonna 2005. Toimipaikkoja tilitoimistolla on tällä hetkellä kolme. Yritys työllistää noin kuusi henkeä ja lisäksi yrityksessä työskentelee yksi sen omistajista. Liikevaihdon ennuste vuodelle 2011 on noin 440 000 euroa. Tilitoimisto on toteuttanut sähköistä taloushallintoa vuodesta 2008 lähtien. Tällä hetkellä tilitoimiston asiakkaista noin puolet käyttää sähköistä taloushallintoa ja uusista asiakkaista melkein kaikki. Yrityksen toiminta-alue on koko Suomi taloushallinnon palveluiden sähköistymisen johdosta. Tilitoimisto on Taloushallintoliiton jäsen sekä auktorisoitu tilitoimisto, jonka palveluiden laadusta vastaavat kirjanpidon ja laskentatoimen tutkinnon (KLT) suorittaneet kirjanpitäjät. (Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011a.) KLT -tutkinto on taloushallintoalan asiantuntijatutkintoa, josta vastaa Taloushallintoliiton ylläpitämä Tili-instituuttisäätiö (Taloushallintoliitto 2011).

Matkatoimisto X on ollut tilitoimiston asiakkaana vuodesta 2008, jolloin matkatoimisto perustettiin. Matkatoimisto X:n kirjanpidossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia tänä aikana. Kirjanpitoa toteutetaan selainkäyttöisellä Fivaldi ASP -ohjelmistolla, joka on tilitoimiston ja Matkatoimisto X:n yhteiskäytössä Internetin välityksellä. Matkatoimisto X hoitaa ohjelmistolla itse myyntilaskutuksensa. Kirjanpidon toteuttaminen tulee luultavasti muuttumaan joiltain osin lähiaikoina, sillä Matkatoimisto X on hankkinut käyttöönsä Travius -ohjelmiston, joka on tarkoitettu toiminnanohjausjärjestelmäksi matkatoimistojen käyttöön. Ohjelmalla ei voida hoitaa kirjanpitoa eikä ostolaskujen käsitteilyä, mutta sillä voidaan tehdä myyntilaskuja. Ohjelmisto otetaan luultavasti piakkoin käyttöön matkatoimistossa. (Tilitoimiston toimitusjohtajan 2011a.)

Jos matkatoimisto ottaa Traviuksen käyttöönsä, laskutetut myynnit siirretään jatkossa tästä ohjelmasta tilitoimistossa käytössä olevaan taloushallinnon ohjelmistoon, jolla myyntilaskutus on aiemmin hoidettu. (Tilitoimiston toimi-

tusjohtaja 2011a.) Siirtäminen tapahtuu luultavasti käsin, koska Travius ja Fivaldi eivät ole yhteensopivia ohjelmia. Travius on kehitetty laskemaan myynnin arvonlisäverot automaattisesti, jopa marginaaliveron osalta, mikä helpottaa arvonlisäverolaskentaa jatkossa. (Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011b.)

Matkatoimisto X on osakeyhtiömuotoinen lappilainen yritys. Sen edellisen tilikauden liikevaihto oli noin 240 000 euroa. Henkilökunta koostuu sesonki-työntekijöistä, joiden työpanoksesta vuonna 2010 kertyi noin 2,5 henkilötövuotta. Lisäksi yrityksessä työskentelee kaksi yrityksen omistajaa. Matkatoimiston asiakaskunta koostuu pääasiassa omatoimimatkailijoista, jotka tulevat eripuolilta maailmaa lomailemaan ja kokemaan uusia elämyksiä Lappiin. Omatoimimatkailijat ovat yksityisiä henkilöitä, jotka matkustavat yleensä yksin tai pieninä ryhminä. Matkatoimisto X tarjoaa majoitus-, kuljetus- ja ohjelmapalveluita. Niitä tarjotaan sekä erillisinä palveluina että etukäteen valmiiksi suunniteltuina lomapaketteina eli valmismatkoina. (Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011a.) Valmismatkan käsitettä käsitellään luvussa 3.1.2.

Matkatoimisto X omistaa hotellin, jossa on ravintola- sekä matkamuistomyyntiä. Hotellin lisäksi yrityksellä on erillinen toimisto, jossa myydään ohjelmapalveluita, kuten erilaisia Lappiin liittyviä safareita. Palvelut ovat osittain yrityksen itsensä tuottamia ja osittain muilta yrityksiltä ostettuja. Matkatoimisto X:n kaikki asiakkaat eivät esimerkiksi majoitu yrityksen ylläpitämään hotelliin, vaan Matkatoimisto X voi ostaa majoituksen muualta ja myydä sen asiakkaalleen joko erikseen tai osana lomapakettia. Asiakkaan matka voi suuntautua eri paikkakunnalle kuin missä Matkatoimisto X järjestää omia majoitus- ja ohjelmapalveluitaan, jolloin se ostaa nämä palvelut muilta yrityksiltä. Matkatoimisto X:n yhteistyökumppaneita ovat muut Lapin alueella sijaitsevat ohjelmapalvelu- ja majoitusyritykset. (Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011a; Matkatoimisto X 2011a.)

2.2 Tutkimusongelmat

Tutkimusongelma muodostuu toimeksiantavan tilitoimiston tarpeesta tietää, onko tilitoimiston asiakkaan, Matkatoimisto X:n, marginaaliverotetut myynnit ja ostot kirjattu ja laskettu lainsäädännön edellyttämällä tavalla oikein kirjanpidossa. Tutkimus vastaa myös osaongelmiin, miten marginaaliveroa ja saatuja ennakkomaksuja tulisi kirjanpidossa käsitellä. Työ rajataan koskemaan kirjanpidon erityiskysymyksistä marginaaliveron sekä saatujen ennakkomaksujen käsittelyä. Työssä käsitellään myös välitysmyyntiä joiltain osin, jotta marginaaliveromenettelyn alaisen matkatoimistopalvelumyynnin ja yleisen arvonlisäveromenettelyn alaisen välitysmyynnin välinen ero selkenisi. Työn teoriataustan muodostavat lainsäädäntö, viranomaisten määräykset ja ohjeistukset sekä aiheeseen liittyvä kirjallisuus.

Tutkimusongelmiin pyritään vastaamaan vertaamalla Matkatoimisto X:n tämänhetkistä kirjanpidon toteutusta teoriataustaan. Tutkimuksen aineisto koostuu havainnoista Matkatoimisto X:n kirjanpidon tämänhetkisestä toteutuksesta. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkimusongelmiin vastaamisen lisäksi antaa toimeksiantajalle kirjallinen ohjeistus, jonka pohjalta Matkatoimisto X:n kirjanpitoa osataan tilitoimistossa toteuttaa niin, että se vastaa paremmin matkatoimistojen kirjanpitoa koskevia lakeja ja ohjeita. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen toimintatutkimus, jossa tutkimusmenetelminä käytetään osallistuvaa havainnointia ja haastattelua.

2.3 Laadullinen tutkimus

Tutkimusaiheena on Matkatoimisto X:n kirjanpitoprosessi. Tämän tutkimuksen metodologia eli tutkimusaiheen lähestymistapa on laadullinen, koska tutkimusaihetta pyritään kuvailemaan ja ymmärtämään mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusote vastaa kysymyksiin ”mitä”, ”miten” ja ”miksi”. Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimusote käy taas tutkimukseen, jossa halutaan esittää mitattavaa ja numeraalista tietoa. Se vastaa kysymykseen ”missä määrin” tai ”kuinka paljon”. Tutkimuksen kohde on oltava tällöin mitattavissa. (Vilkkä – Airaksinen 2003, 58, 63.) Tämän

opinnäytetyön tutkimusaihe on luonnollinen tilanne, jota ei voida järjestää kokeeksi, jolloin sen määrällinen tutkiminen ei onnistu.

Yleisesti kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen eroksi on nähty se, että kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään numeroita. Tutkimusotteiden välillä on myös muita eroja. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen suuntaus eroavat toisistaan muun muassa oletuksessa tutkijan ja tutkimuksen kohteen välisestä suhteesta. Kvantitatiivisessa tutkimusotteessa oletetaan, että tutkimuksen kohde on tutkijasta riippumaton ja tutkija pyrkii olemaan objektiivinen. Kvalitatiivisen suuntauksen ajatuksena taas on, että tutkija ja tutkimuksen kohde ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tutkija on mukana luomassa tutkimaansa kohdetta subjektiivisesti. (Hirsjärvi – Hurme 2009, 23-24; Metsämuuronen 2008,14). Tässä työssä aineisto on kerätty subjektiivisesti tutkitavassa toiminnassa mukana olemalla.

Laadullista ja määrällistä tutkimusotetta ei nykyisin nähdä niinkään toistensa vastakohtina, vaan enemmänkin toisiaan täydentävinä tutkittavan kohteen lähestymistapoina. Niitä on vaikea tarkkarajaisesti erottaa toisistaan. Laadullista tutkimusotetta voidaan käyttää esimerkiksi määrällisen tutkimusotteen esikokeena varmistamaan, että määrällisesti mitattavat seikat ovat keskeisiä tutkimuksen ongelman kannalta. Tutkimusotteita voidaan käyttää myös rinnakkain esimerkiksi soveltamalla laadullisen tutkimuksen tuloksiin laskennallisia tekniikoita. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007, 132-133.) Tämän opinnäytetyön aiheen tutkimisessa ei nähty kuitenkaan tarpeelliseksi käyttää määrällistä tutkimusotetta.

2.4 Toimintatutkimus

Tässä opinnäytetyössä sovelletaan tutkimusmuotona toimintatutkimusta. Toimintatutkimus sopii tiedonhankinnan strategiaksi muun muassa silloin, kun halutaan ratkaista jokin tietyssä tilanteessa ilmenevä ongelma, tarjota koulutusta työyhteisössä, lisätä työskentelyyn uusia näkökulmia tai ratkaista ongelmia subjektiivisella lähestymistavalla (Cohen – Mannion 1995,188-189) (Metsämuuronen 2008, 30).

Toimintatutkimuksen (Action Research) tarkoituksena on tuottaa tietoa käytännön kehittämiseksi, jolloin teoria ja käytäntö yhdistyvät. Tutkimuksen tavoitteena on käytännön hyöty ja käyttökelpoinen tieto. Toiminnan kehittäminen paremmaksi tapahtuu ”järkeilemällä”. Toimintatutkimuksessa tutkitaan yleensä ihmisen toimintaa ja se kohdistuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan. Sosiaalisella toiminnalla tarkoitetaan yhteisesti sovittua toimintaa, jolla on yhteinen merkitys toimijoiden kesken. Esimerkiksi tanssin koreografia on tällaista toimintaa. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti. Oman työn kehittäminen on toimintatutkimusta pienimuotoisimmillaan, jolloin tavoitteena on henkilökohtainen oppiminen. Toimintatutkimusta voi siis tehdä vaikkapa yksittäinen työntekijä, mutta yleensä kyseessä on koko työyhteisöä koskeva prosessi. (Heikkinen 2006, 16-17, 19; Toikko – Rantanen 2009, 30; Metsämuuronen 2008, 29.)

Perinteisesti tutkijan hyveinä on pidetty ulkopuolisuutta ja objektiivisuutta. Toimintatutkija kuitenkin osallistuu tutkimaansa toimintaan, on aktiivinen vaikuttaja ja toimija. Tutkijan ei edes oleteta toimintatutkimuksessa olevan ulkopuolinen ja neutraali. Tutkijan oma välitön kokemus tutkittavasta aiheesta voi olla osa tutkimusaineistoa muun aineiston lisäksi. Osallistumalla itse tutkittavaan toimintaan tutkija kehittää ymmärrystään siitä. Koska tutkija on itse mukana tutkimuskohteen toiminnassa, tutkimusraportissaan hän voi käyttää passiivimuodon tai yksikön kolmannen persoonan sijaan minä- tai me-muotoa. (Heikkinen 2006, 19-21.)

Toimintatutkimuksessa tärkeimpiä tiedonkeruumenetelmiä ovat osallistuva havainnointi, siitä tehtyt muistiinpanot sekä haastattelu. Toimintatutkijan osallistumisen aste vaihtelee tutkimuksen eri vaiheissa. Välillä tutkija voi vetäytyä toiminnan keskipisteestä ulkopuoliseksi tarkkailijaksi. (Huovinen – Rovio 2006, 104-106.) Haastattelun avulla tutkija voi selventää ja syventää tekemiään havaintoja. Tutkijan ei välttämättä tarvitse haastatella kaikkia, jotka ovat mukana kehityksen kohteena olevassa toiminnassa. Hän voi harkinnanvaraisesti valita haastateltaviksi ne henkilöt, jotka tietävät eniten tutkijaa kiinnostavista asioista. Toimintatutkimuksessa käytetään erityisesti teemahaas-

tattelua. Teemahaastattelussa tutkija tekee haastattelurungon valmiiksi keskeisiksi havaitsemistaan teemoista. (Huovinen – Rovio 2006, 109-110.)

Aineisto Matkatoimisto X:n kirjanpidon tämänhetkisestä toteutuksesta on pääosin kerätty osallistuvalla havainnoinnilla työskentelemällä opinnäytetyössä toimeksiantajana olevassa tilitoimistossa kesällä 2011. Työntekijänä olen saanut aluksi perehdytystä Matkatoimisto X:n kirjanpitoon. Toimintatutkimuksessa on kerätty aineistoa muistiinpanoin perehdytyksen aikana ja Matkatoimisto X:n kirjanpitoa tehdessä. Osallistuvan havainnoinnin kautta on saavutettu ymmärrystä Matkatoimisto X:n kirjanpito-prosessista ja kirjanpidon erityiskysymyksistä, joihin tässä opinnäytetyössä keskitytään. Havainnoimalla tehtyä toimintatutkimusta täydentävät tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelut. Haastattelujen avulla on pyritty syventämään tietämystä Matkatoimisto X:n kirjanpidon tämänhetkisestä käytännöstä. Valittua haastattelumenetelmää käsitellään työn seuraavassa luvussa.

2.5 Haastattelu tiedonkeruumuotona

Haastattelun tarkoituksena tässä opinnäytetyössä on täydentää toimintatutkimuksessa osallistuvan havainnoinnin kautta saatua aineistoa sekä saada tietoa siitä, mihin kirjanpito-prosessin osiin tässä opinnäytetyössä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota. Toimeksiantavan tilitoimiston toimitusjohtajaa on haastateltu tilitoimistossa paikanpäällä kahdesti syksyllä 2011. Haastattelukysymykset löytyvät liitteistä 1 ja 2. Matkatoimisto X:n kirjanpidon toteutuksessa keskeisin henkilö on tilitoimiston toimitusjohtaja. Tilitoimisto ja Matkatoimisto X tekevät tiivistä yhteistyötä, minkä vuoksi haastattelemani tilitoimiston toimitusjohtaja osasi kertoa Matkatoimisto X:n liiketoiminnasta kattavasti. Koska opinnäytetyössä keskitytään kirjanpitoon ja Matkatoimisto X:n liiketoiminnasta saatiin muutenkin tietoa, Matkatoimisto X:n yrittäjän haastattelua ei nähty tarpeelliseksi.

Haastattelu on yksi yleisimmistä tiedonkeruumuodoista. Haastattelut eroavat toisistaan strukturointiasteen mukaan. Strukturoinnilla tarkoitetaan sitä, kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelija jäsentää

haastattelutilannetta. Erilaisia haastattelunimikkeitä on paljon, ne ovat osin jopa sekavia ja samoilla nimillä voidaan puhua täysin erilaisistakin haastattelumenetelmistä. Lomakehaastattelu on kaikista strukturoiduin ja samalla kaikista käytetyin haastattelumuoto. Siinä kysymysten ja väitteiden muoto sekä esittämisjärjestys on täysin ennalta määrätty. Strukturoidun haastattelun etuna on saatujen tietojen käsittelyn nopeus, sillä vastausvaihtoehdot on valmiiksi luokiteltu. Haitaksi voi muodostua se, etteivät vastaajat löydä itselleen sopivaa vastausvaihtoehtoa. (Hirsjärvi – Hurme 2009, 34, 43-45.)

Muut haastattelumuodot ovat puolistrukturoituja tai strukturoimattomia. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto. Siinä haastattelulle on ennalta määrätty tietyt teemat, joista keskustellaan. Kysymykset eivät ole kovin yksityiskohtaisia, jolloin tutkittava saa vapaammin vastata kysymyksiin eikä tutkijan näkökulma tule liikaa esille. Teemahaastattelu on enemmän strukturoimaton kuin strukturoitu haastattelu, mutta se ei ole täysin vapaa. (Hirsjärvi – Hurme 2009, 44, 47-48.) Tässä opinnäytetyössä sovelletaan haastattelumuotona teemahaastattelua. Haastattelut eivät täysin rajoittuneet ennalta laadittuihin kysymyksiin, vaan kysymyksiä heräsi myös haastattelun aikana ja haastateltava sai myös kertoa kysytyjen asioiden lisäksi aiheesta vapaasti. Sen vuoksi ennalta laaditut kysymykset eivät täysin vastaa haastatteluissa saatuja tietoja.

Teemahaastattelussa kerätyn aineiston laatu on tärkeämpää kuin sen määrä. Haastattelu voidaan suorittaa puhelimitse tai paikalla. Laadullisessa toiminnallisessa opinnäytetyössä haastattelujen avulla kerätyn aineiston analysointi ei tarvitse olla yhtä tarkkaa ja järjestelmällistä kuin täysin tutkimuksellisessa työssä. Tutkimuskäytäntöjä sovelletaan hieman väljemmässä merkityksessä. Esimerkiksi haastattelujen puhtaaksi kirjoittaminen ei ole välttämätöntä. Varsinaisen tutkimushaastattelun voi myös korvata konsultaatiolla, joka on hyvin vapaa tiedonhankinnan muoto ja sopii hyvin faktatietojen tarkistamiseen. (Vilkka – Airaksinen 2003, 57, 63-64.)

3 MATKATOIMISTON KIRJANPIDON KAKSI ERITYISKYSYMYSTÄ

3.1. Matkatoimistopalvelumyynnin marginaaliverotus

3.1.1 Matkanjärjestäjä ja matkanvälittäjä

Matkanjärjestäjän käsite määritellään laissa valmismatkaliikkeistä (valmismatkaliikelaki VMLL 939/2008) ja valmismatkalaissa (VML 1079/1994). Matkanjärjestäjä on valmismatkaliikkeen harjoittaja, joka suunnittelee ja toteuttaa valmismatkoja. Se voi tarjota valmismatkoja itse tai muun elinkeinoharjoittajan välityksellä. Matkajärjestäjä voi myös tarjota omissa nimissään toisen järjestämiä valmismatkoja. Matkanjärjestäjän ja matkanvälittäjän välinen ero on se, että matkanvälittäjä ei toimi omissa nimissään. Matkanvälittäjä toimii matkajärjestäjän nimissä välittäessään valmismatkoja koskevia sopimuksia. (VMLL 3§; VML 3§.)

Matkanjärjestäjä voi olla esimerkiksi matkatoimisto, henkilökuljetusta harjoittava yritys, hotelli tai ohjelmapalveluyritys (Lääkkö 2010, 9). EU:n tuomioistuimen antamassa tuomiossa (22.10.1998 C-308/96 ja C-94/97) katsottiin hotellitoiminnan harjoittaja matkanjärjestäjäksi, kun se tarjosi kiinteää summaa vastaan asiakkailleen kolmannelta hankittuja kuljetuspalveluita majoituksen lisäksi. Matkanjärjestäjän ja matkanvälittäjän käsitteiden välinen ero on merkityksellinen arvioitaessa sitä, milloin matkatoimiston tarjoamien palveluiden myynti tapahtuu matkanjärjestäjän roolissa eli matkatoimistopalveluna ja milloin matkanvälittäjän roolissa eli välitettävänä palveluna. Matkatoimistopalvelumyyntiä ja välitettävän palvelun myyntiä kohdellaan eri tavoin arvonlisäveron kannalta.

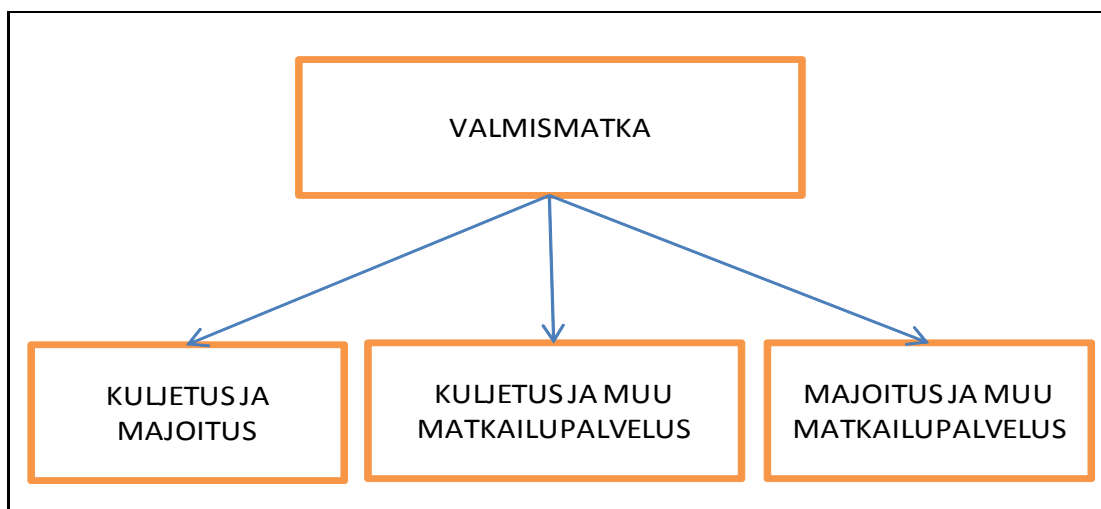
Arvonlisäverotuskäytännössä matkajärjestäjiksi on katsottu kaikki verovelvolliset, jotka myyvät matkapalveluita omissa nimissään ja matkojen toteuttamiseksi käyttävät muiden verovelvollisten luovuttamia tavaroita tai suorittamia palveluita. Arvonlisäverolaissa ei ole kuitenkaan määritelty matkanjärjestäjän

käsitettä, vaan se määritellään ainoastaan valmismatkalaissa sekä laissa valmismatkaliikkeistä. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 499.)

3.1.2 Valmismatka

Valmismatkalla tarkoitetaan yhdistettyyn hintaan tarjottua palvelusten yhdistelmää, joka on etukäteen järjestetty. Valmismatkan osia ei voi ostaa erikseen samoilla hinnoilla kuin yhdistettynä. Etukäteen järjestettynä pidetään sellaista matkaa, jonka matkanjärjestäjä on suunnitellut ja koonnut ennen sopimuksen tekemistä tai sitä tehtäessä. Matkanjärjestäjä saa ottaa valmismatkan suunnittelussa ja kokoamisessa huomioon matkustajan toiveet. Jos matkustaja kuitenkin itse suunnittelee ja kokoaa matkan matkanjärjestäjän esittelemistä vaihtoehtoista tai vaikkapa matkanjärjestäjän varausjärjestelmiä käyttäen, sitä ei pidetä etukäteen järjestettynä eikä matka ole silloin valmismatka. (Valmismatkalaki 2§; Äärilä & Nyrhinen 2010, 500.)

Valmismatkaan on sisällyttävä vähintään kuljetus ja majoitus. Valmismatka voi koostua myös kuljetuksesta tai majoituksesta ja sen lisäksi muusta kokonaisuuden kannalta olennaisesta matkailupalveluksesta. Valmismatkan rakenne ilmenee kuviosta 1. Kokonaisuuden kannalta olennaisena voidaan pitää matkailupalvelusta, joka määräävästi vaikuttaa kokonaisuuden sisältöön ja hintaan. Kokonaisuuden kannalta olennaisia eivät ole esimerkiksi kuljetukseen tai majoitukseen liittyvät oheispalvelut, kuten ruokailu-, ajanvietto- tai kokousjärjestelyt. Olennaisena matkailupalveluna voidaan pitää esimerkiksi kulttuuritapahtumaa, urheilukilpailua tai safaria. (Valmismatkalaki 2§; Lääkkö 2010, 9.)

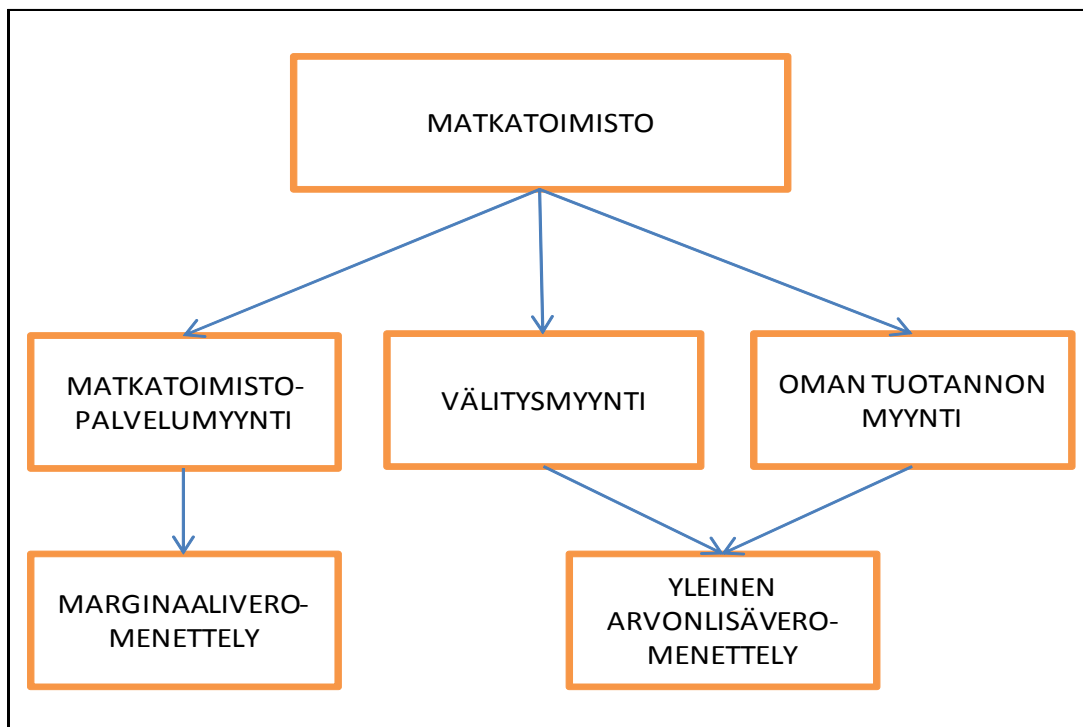
Kuvio 1. Valmismatka

3.1.3 Matkatoimistopalvelu

Matkailualalla on monenlaisia palveluiden myyntitapoja. Myyntitavan valinnan ratkaisee se, tapahtuuko myynti omissa vai toisen nimissä eli onko kyseessä matkanjärjestäjä vai välittäjä. Myyntitavalla on vaikutusta muun muassa myynnin arvonlisäverokohteluun. (Hämäläinen 2008, 24.) Matkatoimistopalvelulla tarkoitetaan arvonlisäverolain mukaan kaikkea matkanjärjestäjän omissa nimissään kolmansilta osapuolilta hankkimia ja matkustajalle edelleen myymiä liiketoimia, jotka voivat olla joko tavaroita tai palveluita. Kolmannella osapuolella laissa tarkoitetaan toista elinkeinoharjoittajaa. Matkatoimistopalvelumyyntiin sovelletaan marginaaliverotusta. (AVL 80.1 §; Äärilä – Nyrhinen 2010, 498-499.)

Matkatoimiston toiminnasta riippuen myydyt palvelut voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan; alihankkijoilta suoraan matkustajan hyväksi hankittuihin palveluihin, välitettäviin palveluihin ja itse tehtyihin palveluihin (Joki-Korpela – Jokinen – Klemola – Kontu – Vilppula 2009, 152). Kuviossa 2 alihankkijoilta hankittuja palveluita kutsutaan matkatoimistopalveluiksi. Kuviosta ilmenee, että marginaaliverotuksen piiriin kuuluu vain matkanjärjestäjän matkatoimistopalveluiden myynti. Matkatoimiston muu myynti, kuten välitysmyynti ja oman tuotannon myynti, kuuluvat yleisen arvonlisämenettelyn piiriin ja niissä

sovelletaan arvonlisäverolain yleisiä säännöksiä. Muista kuin matkatoimistopalveluiden myynnistä kertyy siis myyjälle arvonlisäverovelkaa normaalin myynnin ja yleisen arvonlisäveromenettelyn tapaan.

Kuvio 2. Matkatoimiston myynnin arvonlisäveromenettely (ks. Lääkkö 2010, 4)

Matkanjärjestäjä voi koota matkatoimistopalvelun useista eri elinkeinonharjoittajilta hankituista palveluista. Tällöin se on useista eri palveluista koostuva kokonaisuus, jota pidetään yhtenä palveluna. Esimerkiksi pakettimatka on yleensä tällainen palvelu. Matkatoimistopalvelu voi olla kuitenkin myös yksittäinen toiselta elinkeinonharjoittajalta hankittu palvelu, jonka matkanjärjestäjä myy matkustajalle omissa nimissään. Tällainen palvelu voi olla esimerkiksi yksittäinen kuljetus- tai majoituspalvelu. (Hämäläinen 2008, 97.)

Palvelujen myynnin yleissäännöksen mukaan palvelumyynti kuluttajalle arvonlisäverotetaan siinä maassa, jonne myyjä on sijoittautunut ja jossa palvelu kulutetaan (Verohallinto 2011, 15-16). Myynti on pääsääntöisesti tapahtunut Suomessa, jos palvelu luovutetaan myyjän Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta tai jos myyjän kotipaikka on Suomessa, ellei kiinteää toimipaikkaa ole ollenkaan (AVL 64 §). Kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan pysyvää

liikepaikkaa, josta liiketoimintaa harjoitetaan kokonaan tai osittain (AVL 11§). Yrityksellä on oltava tällaisessa toimipaikassa liiketoiminnan harjoittamiseen tarvittavat välineet sekä henkilölliset resurssit. Matkatoimistopalvelu katsotaan siis myydyksi Suomessa, jos myyjällä on Suomessa kiinteä toimipaikka, vaikka palvelu suoritettaisiinkin muussa maassa. Jos myyjällä olisi kiinteä toimipaikka myös siinä maassa, jossa palvelu suoritetaan, verotusmaa ei olisi Suomi. (Hämäläinen 2008, 26-27.) Elinkeinonharjoittajalle tapahtuva palvelumyynti verotetaan yleissäännön mukaan taas siinä maassa, jonne ostaja on sijoittautunut, mutta matkatoimistopalvelumyynnin suhteen sovelletaan yleissäännöstä poikkeavaa myyntimaasäännöstä. (AVL 69 g §; Verohallinto 2011, 16). Matkatoimistopalvelumyynnin myyntimaa määritellään siis samoin sekä kuluttajalle että elinkeinonharjoittajalle tapahtuvassa myynnissä eli palvelun myyjän sijoittautumisen mukaan.

Myynnin verotusmaata määriteltäessä ei ole merkitystä sillä, mistä maasta matkanjärjestäjä on ostanut palvelut, jotka se myy edelleen matkustajan hyväksi matkatoimistopalveluna. EU:n alueella suoritettujen liiketoimien osalta myynti on verollista ja EU:n ulkopuolella suoritettujen osalta verotonta. (Äärilä – Nyrhinen 2010, 505-506.)

3.1.4 Marginaaliverotus

Matkatoimistopalvelumyynnin marginaaliverotus perustuu arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) XII osaston 3. lukuun (artiklat 306 - 310). Direktiivin tarkoituksena on yhtenäistää arvonlisäverotuskäytäntöä EU-maissa. Matkatoimistopalveluiden marginaaliverotuksesta säädetään Suomen lainsäädännössä arvonlisäverolain 80§:ssä. Matkatoimistopalveluksi arvonlisäverolaissa määritellään matkanjärjestäjän muilta elinkeinonharjoittajilta ostamat tavarat tai palvelut, jotka menevät suoraan matkustajan hyväksi (AVL 80§).

Veron peruste matkatoimistopalveluissa on voittomarginaali ilman arvonlisäveroa (AVL 80§). Kirjanpitolautakunnan (KILA 2008, 11) mukaan matkanjärjestäjiin sovellettava marginaaliverotusmenettely on pakollinen, toisin kuin muilla marginaaliverotuksen piiriin kuuluvilla verovelvollisilla, jotka voivat

vaihtoehtoisesti jättää vähennyksen kokonaan tekemättä ja suorittaa veron koko myyntihinnasta. Marginaaliverotusmenettelyn piiriin kuuluu matkatoimistopalvelumyynnin lisäksi muun muassa käytettyjen tavaroiden kauppa (AVL 79 a §).

Matkatoimisto soveltaa marginaaliverotusta vain omissa nimissään eli matkanjärjestäjän roolissa tapahtuviin myynteihin. Marginaaliverotusmenettely on luotu helpottamaan matkanjärjestäjän verotuskäytäntöä. Jos matkanjärjestäjä esimerkiksi hankkii palveluita eri EU:n jäsenvaltioissa toimivilta elinkeinonharjoittajilta, se joutuisi ilman marginaaliverotusmenettelyä rekisteröitymään arvonlisäverovelvolliseksi kaikissa niissä maissa, joissa palvelut toteutuvat. Matkanjärjestäjälle koituisi eri verotuspaikkojen lisäksi ongelmia myös erilaisista veron perusteista ja veron vähennyksistä. (Hämäläinen 2008, 92; Äärilä – Nyrhinen 2010, 498.)

Marginaaliverotus koskee lähinnä matkanjärjestäjän valmismatkamyyntiä. Se voi koskea kuitenkin myös matkanjärjestäjän muilta elinkeinoharjoittajilta ostamia ja välittömästi matkustajan hyväksi myymiä yksittäisiä palveluita, kuten kuljetus- tai majoituspalvelua. Pääsääntönä on, että jos matkatoimistopalvelun myynti tapahtuu matkanjärjestäjän omissa nimissä, siihen sovelletaan marginaaliverotusta. (Äärilä - Nyrhinen 2010, 502; Tomperi 2009, 281.)

Euroopan komissiolla on vireillä kanne Suomea vastaan EU-tuomioistuimessa, koska Suomessa on sovellettu matkatoimistojen arvonlisäverotusta koskevaa erityisjärjestelmää silloinkin, kun matkapalveluita on myyty muille kuin suoraan matkustajille. Suomessa on sovellettu marginaaliverotusta myös silloin, kun matkatoimistot ovat suorittaneet palveluita toisilleen tai matkanjärjestäjille. Arvonlisäverodirektiivin mukaan marginaaliverotusta sovelletaan kuitenkin ainoastaan silloin, kun matkatoimistopalveluita myydään suoraan matkustajille. Suomi on komission mukaan jättänyt täyttämättä arvonlisäverodirektiivin mukaiset velvollisuutensa. Asian käsittely on kesken tuomioistuimessa. (Asia C-309/11.)

Marginaaliverotusmenettely on ollut EU-jäsenmaissa epäyhtenäistä, koska direktiiviä ei ole tulkittu kaikissa maissa samalla tavoin. Direktiivi on peräisin vuodelta 1977, jolloin matkatoimisto myi suurimman osan matkapaketeista suoraan matkustajille. Nykyään paketteja voidaan myydä myös toisille matkatoimistoille, jotka vasta myyvät ne matkustajille. Direktiivi on siis joiltain osin vanhentunut ja sitä on alettu soveltaa eri tavoin eri jäsenmaissa. Esimerkiksi Ruotsissa ja Saksassa on katsottu, että marginaaliverotusta voidaan soveltaa vain niissä tapauksissa, joissa matkatoimistopalvelu myydään loppukäyttäjälle eli matkustajalle. Toisissa maissa, kuten Suomessa, marginaaliverotusta on sovellettu laajemmin. Epäyhtenäisyys eri maiden tavoissa soveltaa marginaaliverotusta voi johtaa kaksinkertaiseen verotukseen joissain tapauksissa. Myöskään verotulot eivät jakaudu jäsenvaltioiden kesken tasaisesti. EU:n komissio onkin antanut uuden direktiiviehdotuksen, joka mahdollisesti toteutuessaan laajentaisi marginaaliverotuksen soveltamisalaa matkatoimistopalveluiden myynnissä ja yhtenäistäisi käytäntöä eri maissa. (Äärilä – Nyrhinen 2010, 514-516.)

3.1.5 Marginaaliveron laskenta

Kun matkanjärjestäjä on hankkinut toisilta elinkeinonharjoittajilta tavaroita tai palveluja välittömästi matkustajan hyväksi, se ei saa tavanomaisesta arvonlisäveromenettelystä poiketen vähentää näistä ostoista arvonlisäveroa. Matkatoimistopalvelumyynnin veron perustetta saa kuitenkin pienentää siihen liittyvien hankintojen ostohinnalla, jolloin matkanjärjestäjä maksaa käytännössä veron vain matkatoimistopalvelun voittomarginaalista. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 499.) Marginaalista suoritettava vero kohdistetaan suoriteperusteisesti sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana matka alkaa, eli palvelu on vastaanotettu (Hämäläinen 2008, 104).

Marginaalivero lasketaan aina yleisen arvonlisäverokannan mukaan riippumatta siitä, millä verokannalla ostetut palvelut verotettaisiin (Tomperi 2009, 282). Tällä hetkellä yleinen arvonlisäverokanta Suomessa on 23% (AVL 84§). Esimerkiksi henkilökuljetus- ja majoituspalveluihin sovelletaan alennettua arvonlisäverokantaa, joka tällä hetkellä on 9% (Joki-Korpela ym. 2009,

152; AVL 85 a §). Ostojen alempaa verokantaa ei kuitenkaan oteta huomioon marginaaliveroa laskettaessa. Kirjanpitolautakunnan (KILA) mukaan voittomarginaali lasketaan yksittäisen tavarán (tai palvelun) osalta vähentämällä ostohinta myynnistä saadusta vastikkeesta, kuten kuviossa 3, tai se voidaan laskea ns. yksinkertaistetulla menettelyllä koko verokaudelta marginaaliverolisten ostojen ja myyntien erotuksena (KILA 2008,11).

Matkatoimistopalvelun myyntihinta	300 euroa
Matkanjärjestäjän maksama verollinen ostohinta	200 euroa
Voittomarginaali (sis. Marginaaliveron 23%)	100 euroa
Marginaaliveron peruste:	$100 - (100 \times 23 / 123) = 81,30$ euroa
Marginaaliveron määrä:	$81,30 \times 23\% = 18,70$ euroa

Kuvio 3. Esimerkki marginaaliveron laskennasta

Esimerkkikuviossa 3 voittomarginaali lasketaan vähentämällä palvelun arvonlisäveron sisältämä ostohinta 200 euroa matkatoimistopalvelun myyntihinnasta 300 euroa. Voittomarginaaliksi jää näin 100 euroa. Voittomarginaali sisältää tilitettävän marginaaliveron 23%. Veron perusteeksi saadaan 81,30€, kun voittomarginaalista vähennetään sen sisältämä marginaalivero. Tilitettävä marginaalivero on siis laskelmassa 18,70€. (Verohallinto 2011).

Arvonlisäveron perusteen laskentatapa matkatoimistopalveluissa muuttui 1.8.2010. Arvonlisäverolain 80§ muuttui marginaaliveron perusteen laskennan osalta. Aiemmin veron peruste laskettiin vähentämällä myynnin veron perusteesta 82 % muilta elinkeinonharjoittajilta hankittujen palveluiden ja tavaroiden arvonlisäverollisista ostohinnoista. Nyt nämä ostohinnat saadaan vähentää kokonaisuudessaan myynnin veron perusteesta. (Verohallinto 2011).

Joissain tapauksissa matkatoimistopalvelumyynnin kate jää negatiiviseksi. Näin voi käydä, jos matkan myyntihintaa on alennettu niin paljon, ettei se kata enää kustannuksia. Negatiivisesta katteesta ei synny tilitettävää veroa. Normaalisti negatiivisesta katteesta ei synny matkanjärjestäjälle ongelmia,

koska kuluttaja-asiakkaille ei tarvitse esittää laskussa alv-erittelyä. Jos asiakkaana on kuitenkin arvonlisäverovelvollinen yhteisö, laskusta on käytävä ilmi marginaaliveron soveltaminen sekä se, että marginaali on negatiivinen, eikä lasku sisällä vähennettävää veroa. (Hämäläinen 2008, 136.)

Negatiivisen katteen sisältämän laskennallisen arvonlisäveron matkanjärjestäjä saa vähentää muusta myynnistä suoritettavasta verosta. Jos verokaudella suoritettavasta verosta ei voida täysimääräisesti vähentää negatiivisen katteen veroa, verovelvollinen on oikeutettu saamaan vähentämättä jäänyt vero palautuksena (AVL 149§). Matkanjärjestäjällä voi olla esimerkiksi ohjelmalvelu- ja opaspalvelumyyntiä, josta syntyy verokaudelle 1000 euroa tilinettävää arvonlisäveroa. Valmismatkamyynnin marginaali on jäänyt samalla verokaudella 8000 euroa negatiiviseksi. Marginaaliveroa summaan sisältyy 23% eli $8000 \times 23 / 123 = 1495,93$ euroa. Suoritettavasta verosta voidaan vähentää 1000 euroa ja loput 495,93 euroa verovelvollinen saa palautuksena takaisin. (Laatikainen-Mattsson 2010, 26-27.)

3.1.6 Marginaalivero kirjanpidossa

Tilitoimistoille on ollut erittäin ongelmallista järjestää matkatoimistojen kirjanpito hyväksyttävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Kahden tyyppisen myynnin; välitysmynnin ja marginaaliveron alaisen myynnin vuoksi kirjanpitoa on usein hoidettava kaksijakoisesti. Verovelvollisen kirjanpito on järjestettävä niin, että siitä saadaan veron määräämiseksi tarvittavat tiedot (AVL 209§). Arvonlisäveroasetuksen (AVA 1§) mukaan eri verokantojen alaisten myyntien ja ostojen on oltava vaikeuksitta erotettava toisistaan asiajärjestyksessä pidettävässä kirjanpidossa. Myynnit on jaettava pääkirjanpidossa eri tileille arvonlisäverokantojen mukaan erotettavuuden, täsmäytettävyyden sekä tarkastettavuuden varmistamiseksi. Tästä johtuen marginaaliverotuksen perusteena käytettävät myynnit ja ostot oikaisuerineen on jaettava useille eri tileille. (Hämäläinen 2008, 45.)

KILA on antanut arvonlisäveron kirjaamisesta yleisohjeen vuonna 2008. Yleisohjeen mukaan suoritettava tai vähennettävä arvonlisävero voidaan kir-

jata brutto- tai nettokirjaustapaa tai niiden yhdistelmää käyttäen. Brutto- ja nettokirjaustapaa voidaan siis käyttää myös samanaikaisesti. Nettokirjauksessa pääkirjanpitoon kirjataan myynnit tulo- ja ostot menotileille nettomääräisinä. Samalla arvonlisävero kirjataan arvonlisäverovelaksi tai –saamiseksi. Arvonlisävero käsitellään näin rahoitustapahtumana. Bruttokirjauksessa myynnit ja ostot kirjataan bruttomääräisinä arvonlisäveroa vähentämättä. Suoritettava ja vähennettävä arvonlisävero kirjataan tulon- ja menonsiirtoina kuukausikohtaisesti arvonlisäverovelaksi ja arvonlisäverosaamiseksi. (KILA 2008, 5-6.)

KILA:n lausunto 1400/1996 koskee marginaaliverotettavan kaupan käsittelyä kirjanpidossa. Lausunnossa on kyse marginaaliverotettavasta käytetyn tavaran mynnistä, mutta sitä voidaan soveltaa myös matkatoimistopalvelumyyntiin. Marginaaliverotettavat ostot ja myynnit on lausunnon mukaan kirjattava juoksevassa kirjanpidossa erillisille niitä varten varatuille tileille. Ostosta ei synny kirjanpidossa vähennettävää veroa. Kirjanpitotyön helpottamiseksi käytännössä KILA kuitenkin katsoo, että laskennallinen vero voidaan kirjata ostojen perusteella ostojen oikaisueräksi ja arvonlisäverosaamiseksi. Myyntin osalta laskennallinen vero voidaan kirjata myyntin vähennyseräksi ja erilliselle arvonlisäverovelkatilille.

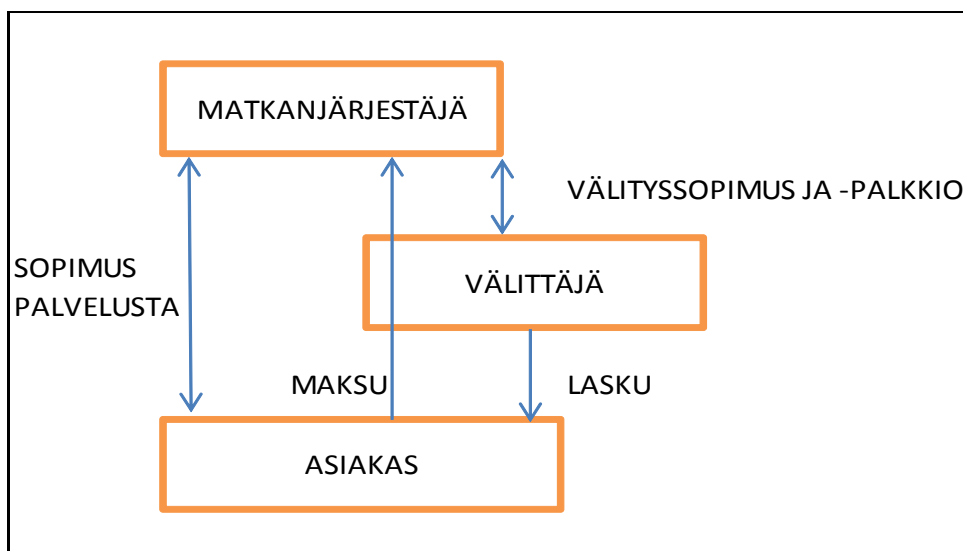
Marginaaliverotettavat ostot ja myynnit tulee esittää bruttomääräisinä, joten laskennallisia eriä ei saa kirjanpidossa vähentää suoraan osto- ja myyntitileiltä. Kuukauden veron perusteena oleva voittomarginaali ja tilitettävän veron määrä saadaan suoraan selvitetyn edellä mainituilta kirjanpidon tileiltä. Tilinpäätöstä laadittaessa tilikauden ostoja ja myyntejä vastaavat arvonlisäverot vähennetään tuloslaskelmassa myynneistä ja ostoista. Tilikauden viimeisen kuukauden voittomarginaalista syntyy laskennallisen arvonlisäverosaamisen ja verovelan erotuksena velka, joka merkitään taseeseen. (KILA 1400/1996.)

3.2 Muu myynti ja arvonlisäverotus

3.2.1 Välitysmyynti

Välitysmyyntiin sovelletaan arvonlisäverolain yleisiä säännöksiä. Välittäjänä toimiva elinkeinonharjoittaja, esimerkiksi matkatoimisto, myy valmismatkoja tai muita palveluita toisen elinkeinonharjoittajan eli matkanjärjestäjän, joka on palveluntuottaja, nimissä. Kuitenkin raja matkan välityksen ja välittäjän omissa nimissä tapahtuvan myynnin välillä on epäselvä. Välitysmyyntistä on kysymys esimerkiksi silloin, kun palvelu myydään palveluntuottajan määräämällä hinnalla, välittäjä saa välityspalkkion palveluntuottajalta, palvelusta annetuista tiedoista ja sopimuksen täyttämisestä vastaa palveluntuottaja tai suoritusta palvelusta on vastuussa palveluntuottaja suhteessa matkustajaan. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 503.) Rajanvedon vaikeus matkan välityksen ja omissa nimissä myynnin välillä johtuu suurelta osin siitä, että valmismatkalainsäädännössä ei selvästi määritellä omissa nimissä myyjää tai välittäjää (Laatikainen-Mattsson 2005, 33).

Välitystoiminnalla on tiettyjä kriteerejä, jotka sen tulee täyttää oikeuskäytännön perustuen. Välitystoiminnalta edellytetään, että asiakas mieltää, kuka on palvelun tai tavaratodellinen myyjä. Välitystapahtumaa kuvaavassa kuviossa 4 todellista myyjää nimitetään matkanjärjestäjäksi. Asiakas mieltää myös sen, että välitettävää palvelua tai tavaraa koskevan sopimuksen täyttämisestä vastaa sen myyjä eikä välittäjä. Tämän on ilmevä asiakkaan saamasta myyntidokumentista eli esimerkiksi laskusta sekä muun muassa matkailupalvelun mainonnan kautta syntyvästä mielikuvasta. Välitettävän palvelun tai tavaratodellinen myyjä hinnoittelee palvelun ja määrittää sopimusehdot. Välittäjän ja myyjän välillä on oltava välitystoimintaa koskeva sopimus, ja välittäjä saa välitystoiminnasta palkkion. Välittäjälle välitysmyyntissä on tuloa pelkästään tämä palkkio. Jo se, että välittäjä hinnoittelee palvelun itse, voi johtaa siihen, että välittäjä toimiikin omissa nimissään ja matkanjärjestäjänä eli kyseessä ei enää olisi välitystoiminta vaan matkatoimistopalvelumyynti. (Hämäläinen 2008, 50, 52, 67.)

Kuvio 4. Välitystapahtuma

Kuviossa 4 sopimus myydystä palvelusta syntyy asiakkaan ja palvelun todellisen myyjän eli matkanjärjestäjän välille. Välittäjän ja asiakkaan välille ei synny sopimusta. Välittäjä ja matkanjärjestäjä ovat taas solmineet sopimuksen palvelun välittämistä sekä välittäjän palkkiosta. Välittäjä laskuttaa asiakasta myydystä palvelusta. Asiakkaan maksama maksu välittyy sellaiseenaan välittäjän kautta matkanjärjestäjälle ja matkanjärjestäjä maksaa erikseen palkkion välittäjälle.

Välittäjän kautta myydyn palvelun verokanta on sama kuin silloin, jos palvelun myisi suoraan sen tuottaja eli matkanjärjestäjä. Välittäjä saa korvausta välitystehtävästään välityspalkkiona. Se on välitettävästä palvelusta erillinen palvelu eikä kuulu välitettävään palveluun hinnallisänä. Välityspalkkio perustuu palveluntuottajan ja sen välittäjän väliseen sopimukseen. Välitettävästä palvelusta puolestaan syntyy sopimus palveluntuottajan ja asiakkaan välille palvelunvälittäjän jäädessä tämän sopimuksen ulkopuolelle. Välityspalkkioon sovelletaan yleistä arvonlisäverokantaa eli tällä hetkellä 23%. Tietyissä erityistapauksissa, esimerkiksi lentolippujen myynnissä, voi olla mahdollista, että palvelun välittäjä laskuttaa välityspalkkionsa palvelun ostajalta. (Hämäläinen 2008, 24, 54; Äärilä – Nyrhinen 2010, 513.)

Välittäjän kirjanpidossa asiakkaalta saatu maksu käsitellään läpikulkueränä, joka siirretään edelleen palvelun todelliselle myyjälle. Joissain tapauksissa

3.3 Matkatoimiston saamat ennakkomaksut

3.3.1 Ennakkomaksujen syntyminen matkatoimistoalalla

Matkailupalvelujen myynnissä on yleistä, että matkatoimisto saa maksuja asiakkaalta yhdessä tai useammassa erässä ennen suoritteen luovuttamista. Ennakkoon saadut maksut ovat matkatoimiston velkaa asiakkaalle ennen suoritteen luovuttamista. Ennakot voidaan kirjata tuloksi suoritteen luovutusajankohtana eli matkailupalveluiden osalta asiakkaan matkalle lähtöpäivänä. Myös matkasta maksettu loppumaksu käsitellään ennakkona. (Pirnes 2002, 32.)

Matkatoimistoalalla käytetään laajasti yleisiä valmismatkaehtoja (YVE) (Laatikainen-Mattsson 2005, 25). Yleiset valmismatkaehdot soveltuvat käytettäväksi silloin, kun valmismatkapaketti myydään pääasiassa yksityiseen tarkoitukseen. Näiden yleisten valmismatkaehtojen mukaan valmismatkasta syntyy sopimus matkustajan ja matkanjärjestäjän välille silloin kun matkanjärjestäjän määräämä varausmaksu on maksettu määrättynä ajankohtana. (YVE 2009.) Varausmaksuja käsitellään saatuina ennakkomaksuina matkatoimiston kirjanpidossa.

3.3.2 Saadut ennakkomaksut kirjanpidossa

Saadut ennakkomaksut sekä niiden perusteella suoritettavat arvonlisäverot tulee kirjata kirjanpidossa omille pääkirjatileilleen tai veron perusteet on oltava myös tältä osin muutoin vaikeuksitta tarkastettavissa (KILA 2008, 14). Menon kirjaamisperuste on tuotannontekijän vastaanottaminen ja tulon kirjaamisperuste suoritteen luovuttaminen. Tätä kutsutaan suoriteperusteeksi. Maksuperusteella saadaan myös tehdä menojen ja tulojen kirjauksia. Tällöin on kuitenkin jatkuvasti pystyttävä selvittämään myyntisaamiset ja ostovelat. (KPL 2:3§.)

Suoriteperuste on ensisijainen kirjaamisperuste. Käytännössä suorite- ja maksuperuste ovat kuitenkin vaihtoehtoisia. Kirjanpidossa voidaan käyttää

näitä perusteita myös rinnakkain, mutta valittua perustetta tulisi käyttää jatkuvasti siinä tulo- tai menolajissa, johon se on valittu. Yksinkertaisimmillaan myyntisaamisten selvittäminen käy esimerkiksi niin, että laskujäljennöksiä säilytetään asiakas- ja aikajärjestyksessä, ja maksun saapuessa laskujäljennös poistetaan. (Pirnes 2002, 33.)

Myyntisaamiset		Saadut ennakot	
1. Lasku	100,00	1. Lasku	100,00
2. Maksu	100,00	3. Myynnin kirjaus	100,00
Rahatili		Myyntitili	
2. Maksu	100,00	3. Myynnin kirjaus	100,00

Kuvio 6. Saatujen ennakkomaksujen kirjaaminen

Esimerkkikuvio 6 osoittaa saatujen ennakoiden kirjaamisen periaatteen ja siksi siinä ei ole huomioitu arvonlisäverokäsittelyä, joka käydään läpi myöhemmin. Tilikauden aikana ennakkomaksut voidaan kirjanpidossa kirjata laskutusperiaatteen mukaan, kuten esimerkkikuviossa. Matkatoimisto voi siis kirjata asiakkaalta laskuttamansa matkat saatuihin ennakoihin sekä myyntisaamiseksi. Kun ennakko saadaan asiakkaalta rahatilille, se voidaan kirjata pois myyntisaamisista. Myyntituotoksi ennakkomaksut voidaan kirjata sen kuukauden kirjanpidossa, jonka aikana asiakas aloittaa matkansa eli suoriteperusteisesti. Hyvän kirjanpitotavan mukaisesti saatuja ennakkoja on oikaistava tilinpäätökseen niin, että niihin ei sisälly laskutettujen matkoja, joista ei ole vielä saatu maksua. Nämä vielä saamatta olevat maksut voidaan ilmoittaa tilinpäätöksen liitetiedoissa. (KILA 1270/1994.)

Saatujen ennakkomaksujen esittämisestä taseessa säädetään kirjanpitoasetuksessa (KPA 1339/1997). Saadut ennakkomaksut, jotka ovat sisältäneet suoritettavaa arvonlisäveroa, saadaan esittää vastattavaa puolella taseessa vieraassa pääomassa nettomääräisinä, kun kyseiset liiketoimet on tarkoitus saattaa loppuun niin, ettei ennakkomaksuja jouduta palauttamaan. Jos taas

on tiedossa, että ennakkomaksujen palauttamisvelvollisuus realisoituu, saatut ennakkomaksut on esitettävä taseessa bruttomääräisinä. Tällöin saatuun ennakkomaksuun sisältyvä arvonlisävero esitetään taseessa siirtosaamisena, eikä sitä yhdistetä niihin arvonlisäverovelkoihin, jotka ovat syntyneet suoritettavien arvonlisäverojen kirjaamisesta. (KILA 2008, 22; KPA 1:10.2§.)

3.3.3 Saatujen ennakkomaksujen arvonlisäverotus

Suoriteperusteisessa kirjanpidossa pääsäännön mukaan arvonlisäverovelvollisuus myynnistä syntyy sille kuukaudelle, jonka aikana myyty tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu asiakkaalle (AVL 15§; Verohallinto 2011, 35). Tilikauden aikana myynti voidaan kohdistaa kuitenkin laskutusperiaatteen mukaan. Verovelvollisuus syntyy siis sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana tavarasta tai palvelusta on veloitettu, tai jos veloitusta ei käytetä, maksuperusteisesti sille kuukaudelle jonka aikana maksu on tapahtunut kokonaan tai osittain. Suoriteperusteista kohdistamista on kuitenkin käytettävä tilikauden viimeisenä kuukautena. (AVL 136§, 142§; Tomperi 2009, 260). Ennen tilinpäätöksen laatimista liiketapahtumien maksuperusteiset kirjaukset on pääsääntöisesti oikaistava ja täydennettävä suoriteperusteen mukaisiksi (KPL 3:4§).

Ennakkomaksuista arvonlisävero suoritetaan kuitenkin silloin, kun ennakkomaksu on kertynyt (Verohallinto 2011, 35). Ennakkomaksujen arvonlisävero kohdistetaan aina maksuperusteisesti, eikä laskutusperustetta voida arvonlisäveron kirjaamisessa soveltaa (Joki-Korpela ym. 2009, 260-261). Maksuperusteisessa kirjanpidossa saaduista ennakkomaksuista arvonlisävero on kohdistettava sille kuukaudelle, jonka aikana maksu on saatu. Ennakkomaksujen arvonlisävero on siis kohdistettava maksukuukaudelle, vaikka myyntiä ei tällöin tuloutuisi. Myynti tuloutetaan vasta sille kuukaudelle, jonka aikana myyty tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu asiakkaalle. Arvonlisäverovelkaa tältä kuukaudelta ilmoitetaan kuitenkin vain loppulaskusta, koska ennakkomaksujen arvonlisävero on kohdistettu maksukuukaudelle. Ennakkomaksuista syntyvä arvonlisäverovelka on suositeltavaa kirjata omalle tililleen täsmäytysten vuoksi. (Tomperi 2009, 260-261.)

	Ennakkomaksu- saamiset		Saadut ennakot		Pankkitili	
1.1. Lasku	123,00			123,00		
14.1. Maksu + ALV		123,00	23,00		123,00	ALV-velka 23,00
28.2. Tuloutus			100,00			
	Myyntisaamiset		Myynti 23%			
1.2. Lasku	123,00			100,00		23,00
14.2. Maksu		123,00			123,00	
28.2. Tuloutus				100,00		

Kuvio 7. Saatujen ennakkomaksujen arvonlisäverokäsittely

Esimerkissä kuviossa 7 myyntilasku 246 euroa (sisältää arvonlisäveroa 23%) laskutetaan siten, että tammikuussa laskutetaan ennakoon puolet summasta ja helmikuussa loput laskusta. Tammikuussa laskutettava ennakkomaksu kirjataan laskulta ennakkomaksusaamiseksi sekä saatuihin ennakoihin. Kun ennakkomaksu saadaan tammikuussa, se kirjataan pois ennakkomaksusaamisista ja arvonlisävero kirjataan saaduista ennakoista arvonlisäverovelaksi. Helmikuussa laskutettava loppusumma kirjataan suoraan myyntisaamiseksi sekä myynnin tilille ja arvonlisävero velaksi suoriteperusteisesti. Maksun saapuessa summa kirjataan pois myyntisaamisista. Ennakkomaksuun sisältyvä arvonlisävero tilitetään siis maksuperusteisesti tammikuun arvonlisäverovelkana ja loppusummasta helmikuun arvonlisäverovelkana. Myynti tuloutetaan suoriteperusteisesti helmikuulle, jolloin saatu ennakko siirretään myyntitilille. Saadusta ennakosta on jo tilitetty arvonlisävero, joten sitä ei enää tuloutettaessa tehdä.

3.3.4 Matkanjärjestäjän saamat ennakkomaksut

Arvonlisäveron tilittäminen marginaaliverollisen myynnin ennakkomaksuista on käytännössä matkanjärjestäjälle mahdotonta. Matkapakettiin jouduttaisiin soveltamaan kahta eri veron perustetta, sillä saadun ennakon osalta veron perusteena olisi sen kertynyt määrä ja lopullisen matkapaketista tilitettävän arvonlisäveron perusteena katemarginaali. Lisäksi ennakot jouduttaisiin jakamaan eri verokantojen alaisiin osiin. Sekavuutta lisää myös se, että ennakkoon maksettuihin matkatoimistopalveluihin voi sisältyä alihankintojen lisäksi matkanjärjestäjän itse tuottamia palveluita. (Hämäläinen 2008, 138.) Vuoden 2010 arvonlisäverolain muutos marginaaliveron laskennasta ei ole poistanut tätä ongelmaa.

Matkatoimistojen saamat ennakkomaksut ovat osoittautuneet ongelmallisiksi kaikissa EU-maissa, jotka soveltavat marginaaliverotusta. Kansalliset lait eivät yleensä salli poikkeusta ennakkomaksujen käsittelyn suhteen yhdellekään toimialalle. Matkatoimistoille on kuitenkin sallittu monissa maissa tiettyjä poikkeusjärjestelyjä. Suomessakaan verottaja ei ole puuttunut matkanjärjestäjän toimintaan, vaikka ennakkomaksuista ei olisi tilitetty veroja. Matkanjärjestäjän on kuitenkin huolehdittava lopullisen veron tilittämisestä pakettimatkojen marginaalista asianmukaisesti. Toteuttamiskelpoista ratkaisua ennakkomaksujen verotuskäytännölle ei ole vielä löytynyt. (Hämäläinen 2008, 138.)

3.4 Matkatoimiston liikevaihto

Matkanjärjestäjän liikevaihto lasketaan kuvion 8 tapaan vähentämällä bruttomääräisestä myynnistä myynnin oikaisuerät eli myönnettyt alennukset sekä marginaaliverollisen myynnin arvonlisävero. Bruttomyyynnillä tarkoitetaan siis myyntiä, johon sisältyy arvonlisävero. (Hämäläinen 2008, 183; Pirnes 2002, 21.)

Bruttomyynti	
Myynnin oikaisuerät	
./.	myönnetyt alennukset
./.	marginaalimyynnin ALV
= Liikevaihto	
Liiketoiminnan muut tuotot	

Kuvio 8. Matkanjärjestäjän liikevaihdon laskenta

Välitystoimintaa harjoittavan matkatoimiston liikevaihdon laskennasta nähdään välitysmyyntien volyymit, kun se lasketaan kuvion 9 tapaan. Välitysmyyntien volyymi tarkoittaa matkatoimiston kautta kulkevan välitysmyyntien rahavirtaa. Välittäjän liikevaihtoa laskettaessa myynnin oikaisueriä ovat myönnettyjen alennusten lisäksi muun muassa myynnin läpikulkuerät eli ostot tuottajilta sekä mahdollisen marginaaliverollisen myynnin arvonlisävero. Välittäjän liikevaihdoksi jää oikaisuerillä korjattu välityspalkkio. (Hämäläinen 2008, 182; Pirnes 2002, 21.)

Bruttomyynti (läpikulkuerä)		
Myynnin oikaisuerät		
./.	myönnetyt alennukset	
./.	muut myynnin (oikaisuerät) läpikulkuerät eli kaikki ostot tuottajilta (ostot ./.	Välityspalkkiot)
./.	marginaalimyynnin ALV	
./.	muut oikaisuerät (kurssitappiot)	
Varaston muutos (lisäys tai vähennys)		
+ -	varaston muutos (ostettu lippuvarasto)	
= Liikevaihto		
Liiketoiminnan muut tuotot		

Kuvio 9. Välittäjän liikevaihdon laskenta

Jos matkanjärjestäjä maksaa välityspalkkion jälkikäteen välittäjälle, eikä välityskaupan rahaliikenne kulje välittäjän kautta, vain välityspalkkio kirjataan välittäjän liikevaihdoksi. Sellaisissa tapauksissa, joissa matkatoimisto harjoittaa sekä matkanjärjestäjätoimintaa että välitystoimintaa, liikevaihto lasketaan näiden kahden liikevaihtolaskelman yhdistelmänä. (Hämäläinen 2008, 182-

183; Pirnes 2002, 21.) Välittäjänä toimivan matkatoimiston liikevaihto muodostuu siis pelkästään myynnistä saadusta palkkiosta (KILA 374/1979).

4 MATKATOIMISTO X:N KIRJANPITO

4.1 Käytössä oleva tilikartta ja keskeisimmät tilit

Matkatoimisto X:n kirjanpidossa tällä hetkellä käytössä oleva tilikartta löytyy liitteestä 3. Matkatoimistopalvelumyynnin osalta keskeisimpiä käytettyjä myynnin tilejä ovat tilit numero 3080 - "Lomapaketit 23%" ja 3065 - "Välitysmyynti 23%" sekä ostojen tilinä 4070 - "Ostot välitysmyynti". Tilikartassa olevat marginaaliveroon liittyvät tilit eivät ole Matkatoimisto X:n kirjanpidossa käytössä. Ennakkomaksujen käsittelyssä käytetään tiliä 2861 - "Saadut ennakkomaksut". Kirjanpidossa ovat käytössä osto- ja myyntireskontrat. Myös välitilit, 1705 - "Myyntisaamiset välitili" ja 2875 - "Ostovelkojen välitili", ovat käytössä. (Matkatoimisto X 2011b.)

4.2 Marginaaliverollisten ostojen kirjaaminen toimintatutkimusta tehtäessä

Matkatoimisto X:n ostolaskut ovat paperisia tositteita, jotka se toimittaa tili-toimistoon kuukausittain. Kirjanpidossa on käytössä ostoreskontra, jonne ostolaskut kirjataan. Ostolaskut kirjataan reskontrasta pois niiden maksupäiville välitilin kautta. Matkatoimisto X:llä olisi mahdollisuus myös sähköiseen ostolaskujen käsittelyyn ja niiden maksuun kirjanpito-ohjelman kautta. Nämä toiminnot eivät kuitenkaan vielä ole Matkatoimisto X:n kirjanpidossa käytössä. (Matkatoimisto X 2011b.)

Jos ostolaskulla on marginaaliverollista ostoa, laskulla on matkatoimiston merkintä siitä. Merkinä on leima "Matkatoimisto X, Matkatoimiston välitysmyynti, AVL 80§, marginaalivero EURO", jonka alle on laskettu valmiiksi laskuun sisältyvän arvonlisäveron määrä 23 prosentin mukaan. Laskulla olevien ostettujen palveluiden tai tavaroiden todellinen arvonlisäveroprosentti voi olla jokin muu, mutta sitä ei oteta huomioon tällaista ostoa kirjattaessa. (Matkatoimisto X 2011b.)

	Ostovelat		Ostot välitysmyynti (23%)		ALV-saamiset
Ostolasku		100,00	81,30		18,70
Laskun maksu	100,00				
	Ostovelkojen välitili		Pankkitili		
Laskun maksu	100,00	100,00		100,00	

Kuvio 10. Marginaaliverollisten ostojen kirjaaminen Matkatoimisto X:n kirjanpidossa

Kuviosta 10 nähdään esimerkki marginaaliverollisten ostojen kirjaamisesta toimintatutkimusta tehtäessä. Marginaaliverollista ostoa sisältävät laskut kirjataan ostovelaksi ja tilille 4070 - "Ostot välitysmyynti" nettomääräisinä, jolloin 23% mukainen arvonlisävero kirjataan arvonlisäverosaamiseksi. Marginaaliverollinen osto kirjautuu avoimeksi laskuksi ostoreskontraan. Kun rahatilillä näkyy laskun maksu, summa kirjataan ostovelkojen välitilille. Maksettu lasku kirjataan ostoreskontrasta myös välitilille ja se kuittautuu maksetuksi laskuksi. Rahatilillä näkyvä ostolaskun maksu ja ostoreskontrasta kuitattu summa kohtaavat ostovelkojen välitilillä. Kun ostovelkojen välitili on nolllilla eli ei erota, tiedetään että kaikki rahatilillä näkyvät maksut, jotka on kirjattu ostovelkojen välitilille, on kirjattu myös ostoreskontrasta pois. (Matkatoimisto X 2011b.)

4.3 Marginaaliverollisten myyntien kirjaaminen toimintatutkimusta tehtäessä

Matkatoimisto X tekee itse myyntilaskunsa taloushallinnon ohjelmassa Fivaldissa. Yritys myy matkanjärjestäjän roolissa eli omissa nimissään kokonaisia lomapaketteja, sekä erikseen majoitus-, ohjelma- ja kuljetuspalveluita, joita se laskuttaa asiakkailtaan. Matkatoimisto ei itse tuota kaikkia palveluitaan, vaan osa niistä ostetaan muilta yrityksiltä. Myyntilaskulta myynti kirjataan joko tilille 2861 - "Saadut ennakot" tai suoraan myynnin tileille. Myynti kirjataan

myyntisaamiseksi tilille 1701 ja myyntireskontraan odottamaan asiakkaan suoritusta. (Matkatoimisto X 2011b.)

Matkatoimisto X:n kirjanpitoaineistosta ilmenee, että marginaaliveron alaisia, lomapaketeista erillisinä myytyjä yksittäisiä palveluita on kirjattu myyntilaskuilta tilille 3065 – ”Välitysmyynti 23%”. Tilille kirjattu myynti ei siis ole ollut todellisuudessa välitysmyyntiä tilin nimestä huolimatta, vaan tilillä on periaatteessa ollut vain väärä nimi. Kuten kuviossa 11, myynneistä on kirjattu arvonlisävero 23%:n mukaan velaksi. Välitysmyyntin tilille on kirjattu muun muassa asiakkaille erikseen myytyjä junalippuja, pääsylippuja ja hotellihuoneiden maksuja. Matkatoimisto X on itse hinnoitellut nämä muilta elinkeinonharjoittajilta ostetut palvelut ja laskuttanut ne omissa nimissään. Välitysmyyntin tilille suoraan myyntilaskulta kirjatun myynnin arvonlisäverokäsittelyssä on ollut ongelmana myynnin ja ostojen ajallinen kohdistuminen eri kuukausille. Myynti on yleensä laskutettu ennen kuin siihen liittyvä osto on tapahtunut, jolloin arvonlisävero on kohdistunut myynnin osalta aiemmaksi kuin oston osalta. (Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011b.)

	Myyntisaamiset		Välitysmyynti 23%		ALV-velka		Pankkitili	
Lasku	489,00			397,56		91,44		
Maksu		489,00					489,00	

Kuvio 11. Yksittäisten matkatoimistopalvelumyyntien kirjaaminen Matkatoimisto X:n kirjanpidossa

Tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelussa selvisi, että Matkatoimisto X:llä on olemassa joitain välitysmyyntisopimuksia ja se on saanut myös välityspalkkioita meneillään olevalla tilikaudella. Matkatoimisto X on siis toiminut joissain määrin myös välittäjänä, mutta välitetyistä palveluista asiakkailta saadut maksut eivät ole kulkeneet Matkatoimisto X:n kautta todellisille myyjille (Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011b). Kaikki Matkatoimisto X:n saamat

maksut ovat siis myynnistä, joka on tapahtunut Matkatoimisto X:n omissa nimissä eli matkatoimistopalvelumyyntinä tai oman tuotannon myyntinä. Välityspalkkioiden käsittely Matkatoimisto X:n kirjanpidossa on rajattu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

Lomapaketit kirjataan Matkatoimisto X:n kirjanpidossa aina myyntilaskuilta saatuihin ennakoihin ja myyntisaamiseksi laskutusperiaatteella, kuten esimerkkikuviossa 12. Myyntilaskulla lomapaketin arvonlisäveroprosentti on 0%. Arvonlisävero myydystä lomapaketista käsitellään myöhemmin, kun lomapaketti tuloutetaan suoriteperusteisesti. Matkatoimisto X:n oman tuotannon myynnit, kuten pelkkä ohjelmapalvelumyynti, kirjataan myyntilaskulta suoraan myyntitilille ja samalla kirjataan myös arvonlisävero 9% arvonlisäverovelaksi. Kuitenkin myös näiden pelkkien ohjelmapalveluiden myynnistä laskutetaan yleensä ennakkoa. (Matkatoimisto X 2011b.)

	Myyntisaamiset		Saadut ennakot		Pankkitili	
Lasku 17.5. alv 0%	1190,00			1190,00		
1. erä 24.5.		595,00			595,00	
Loppulasku 14.6.		595,00			595,00	

Kuvio 12. Lomapakettien käsittely Matkatoimisto X:n kirjanpidossa

Asiakkaalla voi olla samalla laskulla tilattuna sekä lomapaketti että esimerkiksi erikseen ohjelmapalvelua. Tällaiselta laskulta kirjataan lomapaketin osuus saatuihin ennakoihin arvonlisäveroprosentilla 0% ja ohjelmapalvelun osuus suoraan myyntitilille 3050 "Ohjelma- ja kuljetuspalvelut 9%". Asiakas kuitenkin maksaa molemmista palveluista ennakkoa laskulla määriteltyihin eräpäiviin mennessä. (Matkatoimisto X 2011b.)

Yleensä asiakkaiden on maksettava ennakkoa ennen matkan alkua. Myyntilaskussa on annettu ennakolle eräpäivä ja loput laskusta maksetaan yleensä saavuttaessa eli silloin kun palvelu toimitetaan. Kun asiakas maksaa laskusta osan, se kirjataan myyntisaamisten välitilin 1705 kautta pois myyntisaamisis-

ta. Myyntisaamisten välitiliä käytetään samaan tapaan kuin ostovelkojen välitiliä. Asiakkaalta saatu suoritus siis kirjataan tiliotteelta myyntisaamisten välitilille. Myyntireskontrassa taas saatu suoritus kuitataan, jolloin se kirjautuu myös välitilille ja pois myyntisaamisista. Myyntilaskun kuittaus ja tiliotteella näkyvä suoritus kohtaavat näin myyntisaamisten välitilillä. (Matkatoimisto X 2011b.)

4.4 Saatujen ennakkomaksujen tulouttaminen toimintatutkimusta tehtäessä

Saadut ennakkomaksut tuloutetaan Matkatoimisto X:n kirjanpidossa suoriteperusteisesti. Kun asiakas aloittaa ostamansa matkan, jonka hinnan hän on maksanut osittain ennakoon, hän maksaa loput laskusta ja saapumiskauden kirjanpidossa saadut ennakkomaksut tuloutetaan. Myös se osa laskusta, jonka asiakas maksaa vasta silloin kun matka alkaa, käsitellään saatuna ennakkomaksuna. Tulouttamisella tarkoitetaan sitä, että asiakkaan maksamat palvelut kirjataan saaduista ennakkomaksuista myyntitileille ja samalla myynnin arvonlisävero kirjataan arvonlisäverovelaksi. (Matkatoimisto X 2011b.)

	Lomapaketit 9%	Lomapaketit 23%	ALV-velka	Saadut ennakot	
					1190,00
Majoitus		325,76	74,56	400,32	
Ateriat		118,33	27,21	145,54	
Kuljetus	333,85		30,05	363,90	
Ohj.palvelut		227,84	52,40	280,24	

Kuvio 13. Lomapaketin tulouttaminen Matkatoimisto X:n kirjanpidossa

Kuten esimerkkikuviosta 13 käy ilmi, Matkatoimisto X:n kirjanpidossa on käytössä kaksi myyntitiliä lomapaketeille; 3080 - "Lomapaketit 23%" ja 3090 - "Lomapaketit 9%". Lomapaketit, joihin sisältyy Matkatoimisto X:n itse tuottamaa majoituspalvelua eli majoitus tapahtuu sen omistamassa hotellissa, ma-

joituksen osa kirjataan 9%:n arvonlisäverolla. Esimerkissä majoitus ei ole omaa tuotantoa vaan toiselta elinkeinonharjoittajalta ostettua, jolloin se kirjataan 23%:n arvonlisäverolla eli tilille "Lomapaketit 23%". Tulouttaminen tapahtuu siis kirjaamalla saadut ennakot myyntitilille 3080 tai 3090 ja pois tililtä 2861 eli saaduista ennakoista. Kuviossa 10 koko paketin hinta on ollut 1190,00 euroa, joka on saatu enakkona. Tuloutettaessa summa jaetaan eri osiin ja eri arvonlisäverokantojen alaisiksi myynneiksi tiettyä laskentataulukkoa käyttäen. Koko lomapaketin myynnin arvonlisävero kirjataan velaksi tuloutettaessa, vaikka asiakas on maksanut paketin ennakkoon. (Matkatoimisto X 2011b.)

Lomapaketin eri osille on olemassa kaksi erilaista Excel-laskentataulukkoa; lomapaketti omalla majoituksella ja lomapaketti muulla majoituksella. Laskentataulukot on laatinut yrittäjä itse. Taulukkoihin syötetään lomapaketin hinta. Taulukot laskevat hinnasta 0,3364 osaa majoitukseen, 0,1223 osaa aterioihin, 0,3058 osaa kuljetus- ja ohjelmalveluihin sekä 0,2355 osaa ohjelmalveluihin. Oman majoituksen taulukko ja muun majoituksen taulukko eroavat toisistaan siinä, että oman majoituksen taulukko laskee majoitusosuuden arvonlisäveroprosentiksi alennetun arvonlisäverokannan mukaan 9%, kun taas muun majoituksen taulukossa majoituksen arvonlisäveroprosentti on yleinen 23%. (Matkatoimisto X 2011b.)

Tällä hetkellä tilitoimisto käyttää myös tulouttamisen ajallisessa kohdistamisessa apunaan Excel-tiedostoa. Tiedostossa on taulukot jokaiselle kuukaudelle. Taulukkoihin merkitään kuukausittain myyntilaskut, jotka on kirjattu saatujen ennakkojen tilille eli joista on tulossa ennakkomaksuja. Myyntilaskuista tulostetaan kirjanpito-ohjelmistosta laskupäiväkirja, josta nähdään, minne tileille kuukauden aikana tehdyt myyntilaskut on kirjattu. Excel-tilukkaan merkitään asiakas, myyntilaskun numero, majoitus (oma vai muualta), laskun summa, arvonlisäveroprosentti (0%, 9%, 13% vai 23%), asiakkaan saapumispäivä sekä laskun erien eräpäivät ja summat. Kun ennakkomaksuja tulostetaan esimerkiksi heinäkuulle, on siis katsottava edellisten kuukausien taulukoista, mitkä asiakkaat ovat aloittaneet ostamansa matkan heinäkuun aikana. (Matkatoimisto X 2011b.)

5 KEHITYSEHDOTUKSET MATKATOIMISTO X:N KIRJAPITOON

5.1 Marginaaliverollisten ostojen kirjaaminen

Matkatoimisto X:n kaikki myynti tapahtuu sen omissa nimissä eli matkanvälittäjän roolissa. Toisilta elinkeinonharjoittajilta suoraan matkustajan hyväksi ostetut palvelut ja tavarat ovat marginaaliverollisia ostoja. Tällä hetkellä Matkatoimisto X:n kirjanpidossa marginaaliverolliset ostot kirjataan tilille ”Ostot välitysmyynti”, josta arvonlisävero kirjautuu arvonlisäverosaamiseksi 23%:n verokannalla. Ostot eivät kuitenkaan ole välitysmyyntiin meneviä ostoja tilistä huolimatta, vaan marginaaliverollisia ostoja, jotka yritys myy omissa nimissään asiakkaille lomapaketteihin liittyvinä palveluina ja erillisinä palveluina. Marginaaliverollisten ostojen kirjaamiseen sopisi Matkatoimisto X:n tilikartassa jo olemassa oleva tili ”Marginaaliverollinen osto”. Ostot tulisi kirjata brutto-kirjaustapaa käyttäen, kuten kuviossa 14, sillä marginaaliverollisista ostoista ei saa vähentää arvonlisäveroa (KILA 1400/1996; Äärilä & Nyrhinen 2010, 499).

	Ostovelat		Marginaaliverollinen osto	
Ostolasku		100,00	100,00	
Laskun maksu	100,00			
	Ostovelkojen välitili		Pankkitili	
Laskun maksu	100,00	100,00		100,00

Kuvio 14. Marginaaliverollisten ostojen kirjaamisehdotus

5.2 Marginaaliverollisten myyntien kirjaaminen

Marginaaliverollista myyntiä kirjataan tällä hetkellä kahdelle eri tilille nettomääräisenä. Lomapaketteihin sisältyvä marginaaliveromenettelyn alainen myynti kirjataan tilille 3080 – ”Lomapaketit 23%” tuloutettaessa suoriteperusteisesti ja yksittäisinä myytävät marginaaliveromenettelyn alaiset palvelumyynnit kirjataan tilille 3065 – ”Välitysmyynti 23%” laskutusperusteisesti. Kummankaan tilin nimestä ei käy ilmi, että tili sisältää marginaaliveron alaista myyntiä. Kaikkien marginaaliveron alaisten myyntien kirjaamiseen kävisi tili 2928 – ”Marginaaliverollinen myynti” bruttokirjaustavalla. Näin marginaaliveron laskenta helpottuisi, kun kaikki marginaaliveron alainen myynti olisi samalla tilillä bruttomääräisenä. Marginaaliverotettavat myynnit, kuten ostotkin, tulee esittää kirjanpidossa bruttomääräisinä (KILA 1400/1996).

Välitysmyyntin tilille kirjattujen yksittäisten marginaaliverollisten myyntien ongelmana on ollut, että myyntiin liittyvän oston arvonlisävero ajoittuu kirjanpidossa usein eri kuukaudelle kuin myynnin arvonlisävero. Välitysmyyntin tilille kirjattu osto on suoraan myyntilaskulta tuloutettu laskutusperusteisesti ja siitä on kirjattu arvonlisävero yleisen 23%:n mukaan velaksi. Oikeampi tapa olisi kirjata myynti kuvion 15 tapaan saatuihin ennakkomaksuihin laskutettaessa ja tulouttaa se suoriteperusteisesti marginaaliverollisen myynnin tilille bruttomääräisenä silloin, kun siihen liittyvä ostokin tapahtuu, jolloin voittomarginaali ja marginaalivero voitaisiin laskea oikein.

	Myyntisaamiset		Saadut ennakkomaksut		Pankkitili	
Lasku	489,00			489,00		
Maksu		489,00				489,00
	Marginaaliverollinen myynti					
Tuloutus		489,00	489,00			

Kuvio 15. Yksittäisten matkatoimistopalvelumyyntien kirjaamishdotus

5.3 Saatujen ennakkomaksujen kirjaaminen

Tällä hetkellä Matkatoimisto X:n kirjanpidossa lomapakettien myynnistä saatujen ennakkomaksujen arvonlisävero tilitetään vasta myynnin tulouttamisen yhteydessä suoriteperusteisesti. Marginaaliverollisen myynnin osalta saatujen ennakkomaksujen arvonlisäveroa ei ole mahdollista tilittää silloin kun ennakko kertyy, vaikka oikeasti näin olisi toimittava. Marginaaliverokatteen ja myynnin arvonlisäveron laskenta onnistuu vasta saatuja ennakkomaksuja tuloutettaessa suoriteperusteisesti.

Marginaaliverollista myyntiä sisältävät lomapaketit sisältävät myös yleisen arvonlisäveromenettelyn alaista myyntiä. Saaduista ennakoista on kuitenkin mahdotonta eritellä osaa marginaaliverokäsittelyn alaiseksi myynniksi ja osaa yleisen arvonlisäverokäsittelyn alaiseksi myynniksi ja tällä perusteella tilittää ennakoista yleisen arvonlisäveron alaisen myynnin osalta arvonlisäveroa. Koko lomapaketti on siis käsiteltävä kokonaisuutena ja sen arvonlisävero tilitettävä vasta tuloutettaessa. Kuvion 16 tapaan marginaaliveromenettelyn alainen osa lomapaketista tulisi kirjata tuloutettaessa marginaaliverollisten myyntien tilille bruttomääräisenä, kuten kaikki muukin matkatoimistopalvelumyynti.

	Lomapaketit 9%	Lomapaketit 23%	ALV-velka	Saadut ennakot	Marginaaliverolli- nen myynti
Majoitus				400,32	400,32
Ateriat		118,33	27,21	145,54	
Kuljetus	333,85		30,05	363,90	
Ohj.palvelut		227,84	52,40	280,24	

Kuvio 16. Lomapakettien tulouttamisehdotus

Myös erillisinä myydyistä marginaaliveron alaisista palveluista, joista on saatu ennakkomaksuja, voidaan arvonlisävero tilittää vasta suoriteperusteisesti tuloutettaessa myynti marginaaliverollisen myynnin tilille. Matkatoimisto X myy erillisinä palveluina myös muun muassa itse tuottamia ohjelmapalveluita. Tällaiseen myyntiin sovelletaan yleistä arvonlisäverokäsittelyä. Jos tällaisesta myynnistä saadaan ennakkomaksuja, näiden ennakkomaksujen osalta täytyy voida tilittää arvonlisävero silloin, kun ennakkomaksu kertyy. Esimerkki ennakkomaksujen arvonlisäverokäsittelystä on esitetty tämän työn teoriaosiossa luvussa 3.3.3 Saatujen ennakkomaksujen arvonlisäverotus.

5.4 Marginaaliveron kirjaaminen

Kun kaikki marginaaliverolliset ostot ja myynnit kirjataan bruttomääräisinä omille tileilleen, voittomarginaali voidaan helposti laskea niiden erotuksena yksinkertaistetulla menettelyllä koko verokaudelta (KILA 2008,11). Bruttomääräisen voittomarginaalin sisältämä 23% marginaalivero saadaan lasketua kertomalla voittomarginaali 23:lla ja jakamalla tulos 123:lla. Marginaaliverollisen myynnin arvonlisäverovelka tulisi kirjata omalle erilliselle arvonlisäverovelkatililleen sekä myynnin oikaisueräksi (KILA 1400/1996). Tilinpäätöstä laadittaessa bruttomääräistä marginaaliverollista myyntiä oikaistaan myynnin oikaisuerällä eli marginaaliverollisen myynnin arvonlisäverolla (Hämäläinen 2008, 183; Pirnes 2002, 21). Matkatoimisto X:n tilikartassa on olemassa marginaaliverovelalle oma tili 2936 – ”ALV-velka, marginaaliverollinen kauppa”. Myynnin oikaisuerälle tulisi perustaa tili.

Marginaaliverollinen osto		Marginaaliverollinen myynti	
<hr/>		<hr/>	
100,00			200,00
200,00			400,00
Voittomarginaali: $(200+400)-(100+200)=300$			
Marginaalivero: $300 \times 23 / 123 = 56,10$			
ALV-velka, marg.verollinen kauppa		Myyntin alv	
<hr/>		<hr/>	
	56,10	56,10	

Kuvio 17. Marginaaliveron kirjaamiseksi

Esimerkkikuviossa 17 marginaaliverollisia ostoja on kertynyt verokaudella bruttomääräisenä 300,00 euroa (100,00+200,00) ja myyntejä on kertynyt 600,00 euroa (200,00+400,00). Bruttomääräinen voittomarginaali on näiden erotuksena 300,00 euroa. Voittomarginaali sisältää marginaaliveroa 56,10 euroa. Marginaalivero kirjataan verokauden päättyessä marginaaliveron omalle arvonnäköverovelkatilille "ALV-velka, marginaaliverollinen kauppa" ja myyntin oikaisueräksi tilille "Myyntin alv".

6 YHTEENVETO

Opinnäytetyön lähtökohtana on toimeksiantajana olevan tilitoimiston tarve tietää, onko sen asiakkaan, Matkatoimisto X:n, marginaaliverollisten ostojen ja myyntien kirjaukset tehty oikein lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Työn osaongelmaksi muodostui, miten marginaalivero ja saadut ennakkomaksut tulisi kirjanpidossa käsitellä. Työ on rajattu koskemaan ensisijaisesti matkatoimiston kirjanpidon kahta erityiskysymyksistä, marginaaliveron ja saatujen ennakkomaksujen käsittelyä. Kuitenkin myös välitysmyyntiä on käsiteltävä siinä määrin, että ero marginaaliveron alaisen matkatoimistopalvelumyynnin ja yleisen arvonlisäveromenettelyn alaisen välitysmyynnin välillä selkenisi.

Työn teoriatausta muodostuu ajantasaisesta lainsäädännöstä, viranomaisten määräyksistä ja ohjeistuksesta sekä aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Aineiston kerääminen toteutettiin toimintatutkimuksena, jota täydentävät tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelut. Aineisto koostuu tiedosta Matkatoimisto X:n kirjanpidon tämänhetkisestä tilanteesta, jota verrataan työn teoriataustaan. Työssä on perehdytty lainsäädäntöön ja virallisiin ohjeisiin, minä perusteella on esitetty kehitysehdotuksia Matkatoimisto X:n marginaaliverollisten ostojen ja myyntien kirjaamiseen sekä saatujen ennakkomaksujen käsittelyyn kirjanpidossa.

Aineistosta käy ilmi, että Matkatoimisto X:n kirjanpidossa marginaaliverolliset ostot ja myynnit on kirjattu nettokirjaustapaa käyttäen. Arvonlisävero on siis kirjattu normaaliin tapaan 23%:n verokannalla saamiseksi ja velaksi. Teoriataustan, lainsäädännön ja virallisten ohjeiden, perusteella marginaaliverolliset ostot ja myynnit tulisi kuitenkin käsitellä kirjanpidossa bruttomääräisinä ja myynnin marginaalivero erikseen myyntiä oikaisevana eränä ja omalla arvonlisäverovelkatilillään. Matkatoimisto X:n kirjanpidossa käytettyjen tilien nimistä ei myöskään käy selvästi ilmi, mihin marginaaliverolliset ostot ja myynnit oli kirjattu. Itse asiassa marginaaliverollisten myyntien kirjaamiseen on käytetty kahta eri tiliä. Marginaaliverolliset ostot ja myynnit tulisi kirjata omille tileilleen kirjanpidossa.

Saatujen ennakkomaksujen ja marginaaliveron osalta Matkatoimisto X:n kirjanpidossa toistui sama ongelma, joka lähdekirjallisuudessa mainittiin. Saaduista ennakkomaksuista on mahdotonta tilittää marginaaliveroa silloin kun ennakko kertyy. Ongelma on yleinen matkatoimistoalalla, eikä siihen ole ainakaan vielä olemassa ratkaisua. Verottaja on kuitenkin hyväksynyt tämän ongelman. Yleisen arvonlisäveromenettelyn alaisen myynnin saaduista ennakkomaksuista tulisi kuitenkin tilittää vero silloin, kun ennakko kertyy.

Matkatoimistopalvelumyynnin marginaaliverotus on melko vähän tutkittu aihe. Monissa tässäkin opinnäytetyössä käytetyissä lähteissä marginaaliverotusta pidettiin sekavana arvonlisäveromenettelynä, eikä kaikkiin siitä johtuviin ongelmiin ole löytynyt vastausta. Marginaaliverotus on luotu alun perin helpottamaan matkanjärjestäjien toimintaa, mutta lainsäädäntö on joiltain osin vanhentunut eikä enää täysin vastaa matkanjärjestäjien toimintaa nykypäivänä. Joissain kohdin marginaaliverotus helpottaa matkanjärjestäjien toimintaa, mutta joissain kohdin, kuten saatujen ennakkomaksujen kohdalla, se taas vaikeuttaa arvonlisäveron käsittelyä oikeaoppisesti.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on kehittänyt asiantuntijuuttani melko paljon. Aluksi en tiennyt marginaaliverotuksesta lähes ollenkaan. Kun aloin tutkia aihetta, se osoittautui haastavaksi, mutta hyvin mielenkiintoiseksi. Marginaaliverotukseen liittyvät ongelmat kirjanpidossa näyttäisivät lähdekirjallisuuden perusteella olevan yleisiä matkatoimistoalalla. Aihetta on silti tutkittu melko vähän. Jatkotutkimusaiheena voisi olla se, miten mahdolliset tulevat lainsäädännön muutokset vaikuttavat matkatoimistopalveluiden marginaaliverotukseen ja siinä esiintyvien ongelmien ratkaisuun.

LÄHTEET

- Arvonlisäverodirektiivi 2006/112/EY. EUR-lex. Osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:0118:fi:PDF> 11.12.2006.
- AVA 1994/50. Arvonlisäveroasetus 21.1.1994.
- AVL 1993/1501. Arvonlisäverolaki 30.12.1993.
- Asia C-309/11. Kanne 17.6.2011 Euroopan komissio v. Suomen tasavalta. EUR-lex. Osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:252:0023:0023:fi:PDF> 27.8.2011.
- EY-tuomioistuimen tuomio C-308/96 ja C-94/97. EUR-Lex. Osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0308:FI:HTML> 14.9.2011.
- Heikkinen, H. L. T. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. - Teoksessa Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat (toim. Heikkinen, H.L.T. - Rovio, E. – Syrjälä L.), 16 – 38. Helsinki: Kansavalistusseura.
- Hirsjärvi, S. – Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. – Remes, P. – Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huovinen, T. – Rovio, E. 2006. Toimintatutkija kentällä. - Teoksessa Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat (toim. Heikkinen, H.L.T. - Rovio, E. – Syrjälä L.), 94 - 113. Helsinki: Kansavalistusseura.
- Hämäläinen, H. 2008. Matkatieto. Matkatoimistoalan ALV-opas 2008. Helsinki: Smalser Oy.
- Joki-Korpela, T. – Jokinen, M. – Klemola, A. – Kontu, J. – Vilppula, T. 2009. Käytännön arvonlisäverotus. Uudet säännökset. Keuruu: Otava.
- KILA 374/1979. Kirjanpitolautakunnan lausunto 374/7.5.1979. Edilex. Osoitteessa <http://www.edilex.fi/oikeuskaytanto/kila/0374?archive=1> .
- KILA 1270/1994. Kirjanpitolautakunnan lausunto 1270/28.3.1994. Edilex. Osoitteessa <http://www.edilex.fi/oikeuskaytanto/kila/1270?search=all> .

- KILA 1400/1996. Kirjanpitolautakunnan lausunto 1400/14.6.1996. Edilex. Osoitteessa <http://www.edilex.fi/oikeuskaytanto/kila/1400?archive=1>
- KILA. Kirjanpitolautakunta. Yleisohje arvonnäveron kirjaamisesta 6.5.2008. Työ- ja elinkeinoministeriö. Yritykset. Kirjanpito. Kirjanpitolautakunta. Kirjanpitolautakunnan yleisohjeet, lausunnot ja poikkeusluvat. Arvonnäveron kirjaaminen. Osoitteessa <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/93F9B2587F219587C225756100540EEF?openDocument>.
- KPA 1339/1997. Kirjanpitoasetus 30.12.1997.
- KPL 1997/1336. Kirjanpitolaki 30.12.1997.
- Laatikainen-Mattsson, P. 2005. Valmismatkasopimukset. Osapuolten oikeudet ja velvollisuudet kuluttajavalituslautakunnan ratkaisukäytännön valossa. Helsinki: Smalser Oy.
- Laatikainen-Mattsson, P. 2010. Veropäivä Rovaniemellä. Esitelmä 19.11.2010. Suomen matkatoimistoalan liitto.
- Lääkkö, H. 2010. Matkailu ja marginaaliverotus. Esitelmä 19.11.2010. Pohjois-Suomen yritysvero toimisto.
- Matkatoimisto X 2011a. Osoitteessa www.matkatoimistox.fi. 28.9.2011.
- Matkatoimisto X 2011b. Matkatoimisto X:n kirjanpitoaineisto 2011.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerus.
- Pirnes, M. 2002. Matkatieto. Matkatoimiston kirjanpito. Opas pk-yrityksille. Helsinki: Smalser Oy.
- Taloushallintoliitto. Tili-instituuttisäätiö vastaa tutkinnosta. Osoitteessa <http://www.taloushallintoliitto.fi/kt/tili-instituuttisaatio-vastaa-tu/> . 25.11.2011.
- Tilisanomat. Suomi haastetaan EU-tuomioistuimeen matkatoimistojen arvonnäverosta. Osoitteessa <http://www.tilisanomat.fi/node/1038> 5.5.2011.
- Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011a. Haastattelu 28.9.2011.
- Tilitoimiston toimitusjohtaja 2011b. Haastattelu 9.11.2011.
- Toikko, T. – Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
- Tomperi, S. 2009. Kehittyvä kirjanpitotaito. Helsinki: Edita.

- Verohallinto 2010. Muutoksia arvonlisäverotuksessa 1.8.2010. Osoitteessa http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Menettely_ilmoittaminen_maksaminen_ja_palautukset/Muutoksia_arvonlisaverotuksessa_182010%2812336%29 26.7.2011.
- Verohallinto 2011. Arvonlisäverovelvollisen opas 2011. Syventävät vero-ohjeet. Arvonlisäverotus. Verokannat. Osoitteessa http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Verokannat/Arvonlisaverovelvollisen_opas_2011%2816309%29 1.4.2011.
- Vilkka, H. – Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- VML 1079/1994. Valmismatkalaki 28.11.1994.
- VMLL 939/2008. Laki valmismatkaliikkeistä 19.12.2008.
- YVE 2009. Yleiset valmismatkaehdot 30.6.2009. Kuluttajavirasto. Yritykselle. Sopimusehdot. Vakiosopimusehdot. Osoitteessa http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/yritykselle/yleiset_valmismatkaehdot/.
- Äärilä, L. – Nyrhinen, R. 2010. Arvonlisäverotus käytännössä. Helsinki: WSOYpro.

LIITTEET

Tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelu 28.9.2011	Liite 1
Tilitoimiston toimitusjohtajan haastattelu 9.11.2011	Liite 2
Matkatoimisto X:n tilikartta	Liite 3

1. Tilitoimiston esittely
2. Kuinka kauan Matkatoimisto X on ollut tilitoimiston asiakkaana ja onko sen kirjanpitoa aina hoidettu samoin kuin tällä hetkellä?
3. Matkatoimisto X:n esittely
4. Mihin Matkatoimisto X:n kirjanpidossa toivotaan erityisesti kehitysehdotuksia?
5. Miten marginaaliverollisia ostoja käsitellään tällä hetkellä?

1. Millä perusteella myyntiä on kirjattu tilille 3065 – ”Välitysmyynti 23%”?
2. Onko Matkatoimisto X hinnoitellut myynnin itse?
3. Onko Matkatoimisto X:llä olemassa välitysmyyntisopimuksia?
4. Onko Matkatoimisto X saanut välityspalkkioita?
5. Minne välitysmyyntiksi kirjattuihin myynteihin liittyvät ostot on kirjattu?

Matkatoimisto X

Tilikartta

Liite 3

1161	Koneet ja laitteet
1179	Muut ajoneuvot ja alukset
1201	Kalusto ja muu irtain
1453	Muut osakkeet
1501	Aineet ja tarvikkeet
1665	Pitkäaikaiset vakuustalletukset
1701	Myyntisaamiset 1
1705	Myyntisaamiset välitili
1711	Luottokorttisaamiset
1713	Pankkikorttisaamiset
1715	Myyntisaamiset ennakkolaskuista
1755	Saamiset osakkailta ja omaisilta
1757	Muut lähipiirilainat
1760	Arvonlisäverosaamiset (TP)
1761	Verosaamiset
1762	Laskennallinen alv-saaminen, marg.veroll.ostot
1763	Arvonlisäverosaamiset
1764	Anotut arvonlisäveropalautukset
1765	Vakuustalletukset
1766	Alv. väh. 100 %
1767	Maksetut vuokravakuudet
1775	Verotilisaamiset
1776	Ennakkomaksujen välitili
1777	Selvittelytili
1779	Muut saamiset
1801	Palkkamenot (siirtosaamiset)
1803	Eläkevakuutusmaksut (siirtosaamiset)
1805	Työnantajan pakolliset vakuutusmaksut (siirtosaami)
1809	Vuokramenot (siirtosaamiset)
1819	Muut menoennakot (siirtosaamiset)
1849	Muut siirtosaamiset
1900	Käteisvarat
1910	Pankkitili
1995	Rahansiirrot matkalla
2001	Osakepääoma
2071	Muut rahastot (oy)
2251	Edellisten tilikausien voitto/tappio
2861	Saadut ennakot
2871	Ostovelat
2875	Ostovelkojen välitili
2888	Maksuliikennetili
2921	Ennakkonpidätysvelka
2923	Sosiaaliturvamaksuvelka
2928	Marginaaliverollinen myynti
2929	Marginaaliverollinen osto
2930	Marginaaliverollinen kauppa, seurantatili
2931	TyEL-velka
2935	Tilitysvelat
2936	ALV-velka, marg.verollinen kauppa
2937	ALV-maksutili
2938	Maksuunpantu ennakkoverovelka
2939	Arvonlisäverovelka
2940	Velat työntekijöille
2941	Velat osakkaille
2948	Verotilivelka
2949	Muut lyhytaikaiset velat
2961	Palkkamenot (siirtovelat)
2963	Eläkevakuutusmaksut (siirtovelat)
2965	Työnantajan pakolliset vakuutusmaksut (siirtovelat)
2966	Vuokramenot (siirtovelat)

Matkatoimisto X

Tilikartta

Liite 3

2968	Tuloverot (siirtovelat)
2979	Muut siirtovelat
3000	Ruokamyynti 22 %
3010	Majoitusmyynti 8 %
3020	Elintarvikemyynti 13 %
3030	Olutmyynti 22 %
3040	Alkomyynti 22 %
3050	Ohjelma- ja kuljetuspalvelut 8 %
3060	Ohjelmapalvelut 23 %
3065	Välitysmyynti 23%
3070	Muu myynti 22 %
3080	Lomapaketit 23 %
3090	Lomapaketit 9 %
3250	Laskutuslisät
3790	Muut vuokratuotot
3800	Saadut avustukset
3810	Saadut työllistämiskorvaukset
3820	Saadut oppisopimuskorvaukset
4000	Ostot, alv 23 %
4010	Ostot, alv 13 %
4015	Ostot, alv 9 %
4020	Ostot, alv 9 %
4025	Ostot, alv 0 %
4030	Ostot, alv 23 % polttoaineet
4035	Ostot, polttoaineet ei alv
4040	Ostot, alv 23 % korjaukset ja huollot
4050	Ostot, alv 23 % matkamuistot
4060	Ostot, 23 % ohj.palv.tarvikkeet
4070	Ostot välitysmyynti
4110	Yhteisöhankinnat
4385	Laskennallinen alv, marg.verolliset ostot
5010	Kuukausipalkat
5020	Tuntipalkat
5130	Muut ennakonpidätyksen alaiset korvaukset
5200	Palkkiot työkorvaus
5310	Vuosilomakorvaukset
5800	Osakkaiden/omaisten palkat
6100	YEL-maksut
6130	TEL-maksut
6140	Työntekijäin TEL-maksut
6300	Sosiaaliturvamaksut
6400	Tapaturmavakuutusmaksut
6410	Työttömyysvakuutusmaksut
6420	Työntekijöiden työttömyysvakuutusmaksut
6430	Ryhmähenkivakuutusmaksut
7070	Henkilökunnan ruokailu / lounassetelit
7100	Saadut ruokakorvaukset
7110	Kahvitarvikkeet
7215	Kiinteistöjen vuokrat 22%
7230	Toimitilavuokrat
7340	Käyttö ja huolto
7350	Ulkoalueiden hoito
7360	Siivous ja puhtaanapito
7370	Lämmitys
7380	Vesi ja jätevesi
7390	Sähkö ja kaasu
7400	Jätehuolto
7460	Vartiointi- ja turvallisuuskulut
7470	Muut toimitilakulut
7520	Ajoneuvovuokrat

Matkatoimisto X

Tilikartta

Liite 3

7530	Ajoneuvojen polttoaine
7540	Ajoneuvojen huolto ja korjaus
7550	Renkaat ja autotarvikkeet
7560	Ajoneuvojen julkiset maksut
7570	Ajoneuvovakuutukset
7650	Atk-laite- ja ohjelmistovuokrat
7660	Atk-ohjelmistot, päivitykset ja ylläpito
7670	Atk-laitehuollot, korjaukset ja asennukset
7690	Atk-laitteiden pienhankinnat
7730	Kone- ja kalustohuolto ja korjaus
7740	Kone- ja kalustohankinnat (< 3v. kalusto)
7750	Koneiden ja kaluston pienhankinnat
7810	Taksikulut
7820	Hotelli- ym. majoitus
7830	Ruokailut matkalla
7850	Paikoituskulut
7860	Muut matkakulut
7870	Kilometrikorvaukset
7880	Päivärahat
8000	Maksetut myyntiprovisiot
8010	Luottokorttiprovisiot
8050	Mainostoimistopalvelut
8070	Ilmoitusmainonta
8090	Internetmainonta
8120	Mainosmateriaali ja tarvikkeet
8140	Muut mainoskulut
8190	Asiakasviihde
8200	Somisteet, kukat
8330	Sertifiointi ja laatutodistukset
8350	Muut tutkimus- ja kehityskulut
8360	Kokous- ja neuvottelukulut
8380	Taloushallintopalvelut
8420	Perintä- ja luottotietopalvelut
8440	Viranomaismaksut
8460	Lehdet
8480	Jäsenmaksut
8500	Puhelinkulut
8510	Matkapuhelinkulut
8530	Datasiirtokulut
8540	Posti- ja lähettikulut
8560	Rahaliikenteen kulut
8570	Pyöristryserot
8620	Toimistotarvikkeet
8890	Täsmäytyserot
9240	Palautettava yhteisökorko/palautuskorko
9490	Korkokulut ostovelosta
9560	Lainojen hoitokulut
9580	Takausprovisiot
9610	Perimiskulut
9900	Ennakkoverot